

KRITIKA I BIBLIOGRAFIJA

ANGLIA DOCET

III*

Nakon mojih prikaza „Anglia docet“ I. i II. (Živa Antika 1954) i „Rheinisches Museum“ (Živa Antika 1956.) javio mi je urednik prof. N. Majnarić 10. XII. 1957. poruku uredn-ka prof. M. Đurića: „Recite Stahuljku, neka dalje piše o vanjskoj literaturi za „Živu Antiku“. To svi trebamo, a to nitko ne radi“.

Tom stvarnom poticaju i časnom pozivu rado sam se odazvao i prikazao rad anglo-saskih *prvorazrednih* stručnjaka po *odličnoj* „Klasičnoj Reviji“ (The Classical Review) u g. 1954., no budući da je taj godišnjak veoma opsežan i obilan, ostavio sam da se interesenti lakše snađu, originalnu razdiobu gradiva.

Mart

A) Članci:

1. A. S. F. Gow u „Antipater of Sidon. Notes and Queries“ ispravlja i tumači tekst u epigramima Antipatra Sidonjanina a) u Epigramu A. P. VI. 111: Likormas, vješt lovac, Filopemenov je sin, a koplje mu je osobito lovačko, nevojničko¹). b) u Epigramu A. P. VII. 30²) opisuje se mnogostruka Anakreontova ljubav prema dječaku Batilu³). Epigram je mnogo iskvaren, pa autor iznosi teškoće u ispravljanju. c) u Epigramu A. P. VII. 218. autor je nakon ispravljanja i popunjavanja st. 5. 6. 7. dobio ovaj sadržaj: „Popularna“ korintska hetera Laida imala je više prosaca nego Helena ili Penelopa“. — d) Epigram A. P. IX. 728. nije od Antipatra, dokazuje autor. — e) Epigram A. P. VII. 413. dokazuje autor, nije od Antipatra Tesalca, nego je od Antipatra Sidonjanina. U st. 5—8. skromna nošnja Hiparhijske žene i pristalice Kinika Kratesa opreka je — ondje točno navedenim — uresima drugih žena⁴). — f) u Epigramu A. P. VII. 426. Lav (kip) je (u 3. stihu) Teleutija, odličan vojskovođa⁵). Mjesto φέρτερος πάντων (st. 3—4.) uzima autor φέρτατος πάντων a upitnik (;) briše iza prve riječi u st. 2 βουφάγε te ga stavlja iza posljednje riječi u 1. stihu ἀμφιβέβηκας. — g) u Epigramu A. P. IX. 323., u kojem se Ares tuži, što mu je posvećeno neoštećeno oružje, autor pokazuje teškoće, koje nastaju kod tumačenja πλάθειν, οὐ θριγκῶν ἐντός (u st. 6.), i ispravlja prijevod P. Ox. 622. — h) u Epigramu A. P. VII. 713., koji slavi pjesnikinju Erinnu, autor — prema Epigramu A. P. VII. 11. i IX. 110⁶) — uzima u 1. i 2. stihu drukčiju sintaktičku strukturu i drukčije tumači pojedine riječi nego oni, koji su taj epigram preveli na latinski,

¹) Autor opisuje lovačko koplje i šiljak toga koplja točnije nego J. Aymard u svom — inače odličnom — „Essai sur les chasses romaines“, Paris 1951., o kojem v. ŽA 1954 IV, sv. 2 str. 400 br. 36.

²) To je drugi po redu od pet Antipatrovih epigrama o Anakreontu.

³) Tu ljubav spominje i Horacije u Epodi XIV. 9—12.

⁴) To je odličan prilog kulturnog života tadašnjih kolonista.

⁵) Takvim ga prikazuju: Plutarh (Ἀγρησιόας), Ksenofont (Ἑλληνικά, IV, V, na mnogim mjestima. Diodor Sic. (Βιβλιοθήκη), ali po Plutarhu bio je polubrat, a po Ksenofontu brat Agesilajev.

⁶) Ta dva epigrama ističu odličnu Erinninu pjesmu Ἥλακάτη sa 300 „Homeru jednakih“ stihova.

engleski, i francuski jezik. — 2. *W. Beare* pobija u „Angiportum“⁷⁾ profesora Tre-dennicka, koji je u „Classical Review“ 1952. p. 28—29. kušao obraniti centralni angiportum u helenističko i rimsko doba. — 3. *D. R. Shackleton* dokazuje u „On an idiomatic use of possessive pronouns in Latin“, da u Proper. III, 13. 56. mjesto riječi „tuo“ (hospitio tuo) treba staviti „pio“. — 4. *W. M. Edwards* u „Valerius Flaccus“, VI. 239—242⁸⁾ popravljiva pokvareni tekst, pa u st. 241. zabacuje „mori“ = „mortis“ u „immemores mori“ i pokuse drugih popravljivača, a dopušta „mori“, ako „immemores“ = neoprezni. — 5. *E. C. Yorke* u „The date of Supplices of Aeschylus“ drži 1) da se ta drama (Hiketide) prikazivala g. 470/69⁹⁾. 2) da ostali dijelovi trilogije bijahu Danaide i Čestita (Ἀωνόβη)¹⁰⁾. — 6. *V. P. Maas* iznosi nov — izdavačima i tumačima — nepoznat primjer, iz kojega se vidi, kako se Bion u Tužaljci za Adonisom (Ἐπιτάφιος Ἀδωνίδος, I, 93) — ne u riječima nego u načinu prikazivanja — povodio za Teokritovim „Čarovnicama“. — 7) *G. Clementi* — *Whitlick* navodi mnošinu izdavača, koji u Tac. An. I, 35 kritično mjesto čitaju „promptas (prontas) res ostentavere“¹¹⁾ pa prema Cic. Ad fam. IV. 13. 6 (cetera . . . prompta . . . paratissima) predlaže „prompta <a> s<e> ostentavere“.

B) Prikazi:

1. *D. W. Lucas* prikazuje knjigu: C. Grande „Τραγωδία, Essenza e Genesi della Tragedia“. ovako: Uz protuslovlja i nejasnoće neki su dijelovi obilno protumačeni, neki su samo skice, a teorije su slabo originalne i t. d. — 2. *A. W. Gomme* prikazujući knjigu: V. Ehrenberg „The people of Aristophanes“ hvali ovo 2. „bolje“ izdanje, kudi nove nevaljane engleske izraze. Slaže se s piscem u generalnom shvaćanju socijalnog i ekonomskog položaja atenskog poljodjelca, zanatlije i sitničara, ali se s piscem ne slaže u tom, da u Staroj komediji moramo birati između dva krajnja nazora, da li komičar bijaše pravi šaljivčina ili ozbiljni odgojitelj i kritički moralist ili moramo naći sporazum, nagodbu između ta dva krajnja nazora. — 3. *A. W. Gomme* u prikazu knjige „T. B. L. Webster Studies in Menander“ 1950. odobrava, što je prof. Webster u „toj zanimljivoj knjizi“ skupio nekoliko svojih predavanja o Menandru i dodao korisno tumačenje o kronologiji Menandrovih drama, ali ne odobrava — uz potanko obrazloženje — Websterovu odveć mehaničku diobu u pomirbene, socijalno kritičke, pustolovne i satirske drame¹²⁾, ne slaže se s Websterom s obzirom na utjecaj starijih drama ni u tom, što je autor predaleko pošao u mehaničkom tumačenju Aristotelovih ἀνυχήματα, ἀμαρτήματα i ἀδίκηματα¹³⁾. — 4. *F. W. Walbank* u prikazu knjige: Plutarch „Life of Dion“, izdao s uvodom i bilješkama W. H. Porter, ističe s velikom ostroumnošću popavljen Zieglerov tekst, odličan tumač u Uvodu, da je Plutarh upotrebio Platonova pisma (3. 4. 7. 8.) i Timejevu „Povijest“¹⁴⁾ i osobito vrijedne ekskurze: Platonovo ropstvo, Arhita Tarentinac, Dion—Heraklid, topografija Sirakuze, jer tako Porter uklanja poznate nedostatke Plutarha kao geografa i dr. — 5. *E. G. Turner*¹⁵⁾ u prikazu zbornika: E. Lobel, E. P.

⁷⁾ Po RE angiportum je u Plautovim komedijama uska, pokrajna ulica, dok je vicus široka, glavna ulica. Poblize o tom: Dr. A. Man „Das Privatleben der Griechen und Römer“.

⁸⁾ ep „Argonautica“ u 8 knjiga.

⁹⁾ Po Parskom mramoru 468., po Plutarchu 466, po Eusebiju (Χρονικόν) 470/69.

¹⁰⁾ Drukčije misle Musić, Wilamowitz, a naročito Dietrich, koji u RE str. 7072. kaže, da je Ἀωνόβη bila satirska drama.

¹¹⁾ Tako čita i Mueller i Draeger—Heraeus.

¹²⁾ S tom diobom nije se mogao složiti ni prof. A. Post, kako sam to iznio u ŽA 1954. IV. sv. 2. str. 391. 2.

¹³⁾ Gommeov i Postov prikaz zgodno se nadopunjuju prikazom Websterove knjige „Helenska komedija između g. 400. i 275.“ u ŽA 1954. IV. sv. 2. str. 392.

¹⁴⁾ „Συμελική“. Dosad se držalo, da je Plutarh Timejevu „Povijest“ upotrebio samo u „Životu Timoleontovu“.

¹⁵⁾ Profesor papirologije na londonskom sveučilištu.

Wegener, C. H. Roberts „The Oxyrhynchus¹⁶⁾ Papyri. Part XX. 1953” upozorava najprije na „nove”, i ako fragmentarne, nalaze pravih Eshilovih rukopisa, kojih je najviše našao Lober, a među njih je pisarska ruka umiješala fragmente. Sofoklovih drama Ἰχθυεὐταί i Εὐρύπυλος; zatim ističe, da ondje ima 1 kor iz „Prometeja” i 10 stihova (frgm. 2251), koje njegova drugarica Cunningham, namjerava pripisati Eshilovoj drami „Egipćani¹⁷⁾”; u zbirci su i nepoznati Kalimahovi fragmenti: Himne, Hekale¹⁸⁾, elegija „Aitia” (uzroci), *Kose Berenikine*, među njima i fragmenti, koji nisu Kalimahovi, a ima tu i 23 spisa „Acta Alexandrinorum” (izdao Wegener), ali neki nisu autentični. — 6. D. L. Page u prikazu zbornika: E. Lobel i C. H. Roberts „The Oxyrhynchus Papyri part. XXI” donosi uz Fragmente od 16 nepoznatih rukopisa Sapfe i Alkeja, komentare, sadržaj, bibliograf. bilješke, poučne krit. bilješke, ispravke tekstova, index, te izjavu izdavača, da će izaći potpuno izdanje pjesama i fragmenta Sapfe i Alkeja. — 7. D. A. Rees prikazuje raspravu: P. Maraoux „Les listes anciennes des ouvrages d'Aristote” o katalozima u Aristotelovih djela u antiki. Tri su kataloga 1) u Diogena Laertija 2) u Anonima Menagija, 3) u Ptolemeja. Pita se, gdje je izvor za 1) i 2) a) po nazoru (Rose, Bernays, Diels) = Andronik, b) po nazoru većine (Heinz) = Hermip¹⁹⁾. Maraoux odbija, jer je „izvor” sastavljen prije Andronika²⁰⁾, odbija c) radi razlike u obliku²¹⁾, a Hermip je samo kao književnik sastavio Teofrastov, pa Rees — uz neke ograde — prihvaća Maraouxove razloge. Zatim pisac dokazuje, da je popis Aristotelovih djela sastavio Ariston²²⁾, a Ariston je izvor Diogenu Laertiju. Prikazivač iznosi podatke, koji ne idu u prilog Maraouxovu rezultatu, ali izjavljuje, da to ne umanjuje veliku vrijednost tog „značajnog i važnog” Maraouxova djela. — 8 R. Browning u prikazu knjige: A. Rostagni „Storia della Letteratura Latina” Vol. II. iznosi a) pet generalnih opažanja: Pisac 1) izostavlja stručne pisce, 2) nije objektivn u prosuđivanju ni pravedan u davanju opsega piscima, 3) napisao je odlične uvode (8) o socijalnim i kulturnim prilikama, 4) ne ispituje tekst, 5) ne raspravlja o sholijama ni o sličnim knjiž. ostacima, b) četiri od mnoštva specijalnih prigovora, ispravaka: 1) Appendix Vergiliana nije kritički obrađena, 2) Georgica su prikazana kao praktična knjiga o agrikulturni, 3) III. knjiga Tibula sjajno je obrađena, ali je manje uvjerljivo, da joj je pjesnik Ligdam²³⁾ t.j. mladenački Ovid²⁴⁾, 4) pretjeran je nazor, da su Ovidijeve Metamorfoze filozofske pjesme, pače da su „emulazione per Lucrezio”. — 9 R. D. Williams u prikazu knjige: J. Perret „Virgile, l'homme et l'oeuvre”, ne slaže se a) s piščevim nastojanjem, da pojedine odvojene ekloge pomno organizuje i sastavi u jedinstvo poput onoga u

¹⁶⁾ U svojem prikazu „Heleni u svijetlu papirusa”, štampanom u Zborniku zagrebačke klasične gimnazije 1607—1957., str. 509—521. iznio sam nekoliko priloga za kulturnu povijest, sačuvanih u gradu Oksirinhu.

¹⁷⁾ Miss M. L. Cunningham, profesor na londonskom sveučilištu, štamkala je u reviji *Rheinisches Museum* 1953. str. 223—231, u engleskom jeziku članak „A fragment of Aeschylus (?), Oxyrhynchus Papyri XX, 2251.” i u članku tumači, da se st. 1. i 10 toga fragmenta ne može pročitati i kako joj je uspjelo pročitati st. 2—9., no njezin upitnik (?) iza „Aeschylus” kazuje dosta.

¹⁸⁾ Malena epska pjesma.

¹⁹⁾ Aleksandrinski pisac.

²⁰⁾ V. dolje „Popis diadoha” (br. 22).

²¹⁾ Teofrastov je abecedarni, Aristonov sastavljen po filozofskim stvarnim gledištima.

²²⁾ Kao „diadoh” iza Lykona, prema nizu prepisanom iz „Vita Menagii” Ar. 13. RES uppl. VII, 899 t.j. 909—950, Peripatos = Aristotel, Teofrast, Straton, Lykon, *Ariston*, Kritolaos, Diodoros (dodao Cic. Fin. V, 12. i d), a iza Diodora kao 10. ili 11. diadoh je Andronik.

²³⁾ = III. 1—6.

²⁴⁾ Maixner (Historija rimske književnosti, str. 141.) kaže „III. knjiga nije od Tibula nego od mlađega kojega suvremenika njegovih, koji je donekle Tibula samoga oponašao; neki drže *Ligdamu* pjesnikom tih elegija, no sva je prilika, da je to ime fingirano. — Već je I. H. Voß (prije Maixnera) porekao Tibulu tu III. knjigu Elegija, a F. Gruppe ju je pripisao Ovidiju, što je W. Teuffel pobio, tako i J. Schwarz i — kako vidimo — Browning.

Enejidi, b) s piščevim ostrim razlikovanjem (kod Vergilija) između simbolizma i alegorije, jer prikazivač opaža, da se ta shvaćanja međusobno ne isključuju nego da istodobno postoje. — 10. *T. F. Higham* u prikazu knjige: *L. Hermann „Horace, Art Poétique“* iznosi, kako autor hoće — u poredbi s *Epist. 1. i 2. II. knjige* izostavljajući izvjesni broj stihova u „*De Arte poetica liber*“ — stvoriti potpunu rekonstrukciju teksta u „*De arte poetica liber*“, no prikazivač pokazuje, da ta rekonstrukcija nije uspjela. — 11. *P. A. Brunt* u prikazu knjige: *M. Grant „Ancient History“*, iako se ne slaže s autorom, da je studij historije koristan današnjici, kojoj je najveći problem ujedinjenje država, jer Heleni nisu proveli ujedinjenje država, a *Pax Romana* nije stvorila vjeru u bratstvo ljudi, ipak ne može umanjiti Grantove zasluge²⁵⁾ i zanimljive argumente. — 12. *A. R. W. Harrison* prikazuje knjigu: *Moses J. Finley „Studies in Land and Credit in Ancient Athens, 500—200 B. C. The Horos-Inscriptions“* kao odličnu, potpuno dokumentarnu studiju o socijalnim, ekonomskim i pravnim prilikama zamljišta bez kuća (*χωρος*) u ant. Ateni (g. 500—200. p. n. e.). Ti nam „kamenici“ kazuju, da su ne samo Rimljani — kako se dosad učilo — nego već i Heleni (Atenjani) razlikovali posjed od vlasništva. Posjednik zemljišta bez kuće (*χωρος*) može po zamjeni stanovati u Ateni, imati ondje tvornicu ili dućan, ali ne može po zamjeni steći realno vlasništvo. Ti „kamenici“ obrađujući uknjiženje prava zaloga (*υποθήκη*) atenskih imućnih građana iskazuju sasvim druge motive zajmovima, koje daju pozajmljivači, a tima poriču društveni značaj, kako se to često prije mislilo²⁶⁾. — 13. *L. Harrison* s dubokim poštivanjem prikazuje djelo: *A. H. M. Jones „The Athens of Demosthenes“*, u kojem pisac — na osnovu tad. Demostenove izjave XXVII. *πεντακίδεκα τάλαντων γὰρ τρία τάλαντα τίμημα* (*Pollux VIII, 136*) — daje novije tumačenje izvanrednog ratnog poreza (*εισφορά*)²⁷⁾. Pisac je naime izračunao i obrazložio, da je najviša procjena godišnjeg troška bila 15 talenata ili 1/4 od jednopostotnog (1%) izvanrednog ratnog poreza (*εισφορά*), no prikazivač misli, da je to bila financijska sitnica u državnom pogledu. — 14. *G. E. F. Chilver* u glavnom hvali knjigu: *Fr. Villinghoff „Römische Kolonisation und Bürgerrechtspolitik unter Caesar und Augustus“*; U I. su dijelu precizno iznesena načela, po kojima su podjeljivana građanska prava i osnivani rimski i latinski gradovi pod raznim vladarima. U II. dijelu se detaljno izvješćuje o djelima Cezara i Augusta u provincijama: Cezar je u provincijama osnovao 31 rimsku Koloniju i 2 municipija, August preko 74 Kolonija i 34 municipija. — 15. *B. Nichlas* u prikazu knjige: *W. Kunkel „Herkunft und soziale Stellung der römischen Juristen“* ističe, da autor a) bolje tumači neke navodno poznate podatke iz života raznih (preko 150) pravnika, b) iznosi o razvoju rimskog prava drukčije rezultate nego su dosadašnji²⁸⁾. — 16. *R. M. Cook* pokazuje da je knjiga: *V. R. d'A. Desborough „Protogeometric Pottery“*, koja obrađuje *razvitak antičkog geometrijskog stila i njegov dalekosežan utjecaj „major work“*. — 17. *R. E. Wycherly* pokazuje, da je knjiga: *Roland Martin „Recherrhes sur l'Agora grecque“* potpun prikaz razvitka Agore²⁹⁾ od prvih početaka, gdje su vidljivi strani utjecaji³⁰⁾ do kasnog, u posljednjem 4. stepenu *samostalnog* oblika, po nacrtima

²⁵⁾ Prikazivač ih nabraja.

²⁶⁾ Kao što i *A. Böckh „Staatshaushalt der Athener“* I., str. 244., a po njemu *Ed. Meyer* i drugi.

²⁷⁾ *Προεισφορά* do 1/5 imutka je u Ateni obveza za najbogatije, unaprijed isplaćen ratni porez ili predujam ratnog poreza po *Henr. Steph. „Id quod quis ante pro alio dependit“*, *Dem. 977*, dok je *εισφορά* r.p. za druge. *Dem. 37, 37.*, *A. Böckh „Staatshaushalt der Athener“*, I. str. 321., II. str. 63. 70. — *Imenica προεισφορά* (*Henr. Steph. i Pape „contributio“* nastala je od *προεισφέρειν* (*Dem. 21, 153*), od *εισενεγκεῖν* (*Dem. 14. 26: Bekker*), od *προσενεγκεῖν* (*Dem. 181, 15*), od *προεισνήγεια* (*Dem. 1208, 25 i dr.*).

²⁸⁾ Izvrstan je primjer zato Augustov „*jus respondendi*“, no to pripada u pravničku reviju.

²⁹⁾ u 4 stepena.

³⁰⁾ Egipta, Krete, Istoka.

izumitelja arhitekta Hipodama³¹). — 18 *A. G. Woodhead* u prikazu doktorske disertacije: Fr. Vian „La guerre de Géants“ iznosi među pozitivnim svojstvima te disertacije odličan znanstveni aparat; ističe, da je glavni razvoj jasno istaknut, a gigantomahija pomno odijeljena od titanomahije³²), a drži a) da je opasno kušati lokalizirati legendu po tekstu poezije b) da autor pridaje utjecaju gigantomahije odveć veliku snagu. — 19. *F. H. Stubbins*³³) vrlo je zadovoljan s knjigom A. J. Evans „Scripta Minoa. Volume II“³⁴). The Archive of Knossos“ koju je iza Evansove smrti (g. 1941) dovršio s 2 pomagača i obradio oko 1800 natpisa poznati *J. Myres*³⁵).

C) Kratki prikazi:

1. *D. Mervyn Jones* prikazuje sadržaj knjige: E. G. Turner¹⁵) „Athenian books in the fifth and fourth centuries B. C.“, u kojoj autor pokazuje, da knjigu u današnjem smislu riječi Atenjani dobivaju mnogo kasnije, nego se dosad — prema Wilamowitzu — mislilo. — 2. *J. B. Skemp* pokazuje, da većina odbija kronološki red Platonovih dijaloga: 1) Sokratska dramska grupa 2) Skeptička-Dijegematska grupa (Protagora, Fedro, Teetet, Parmenid) 3) Kasna dramska grupa, što ga je stavio L. Stefanini u II. izdanju³⁶) „Platona“. — 3. *G. D. Kilpatrick* pokazuje, da je knjiga³⁷): *G. Müller* „Lexicon Athanasianum“ korisna za studij Athanasijeva jezika. — 4. *M. L. Clarke* pokazuje, kako *M. Hügi*³⁸) u studiji „Vergils Aeneis und die hellenistische Dichtung“ prikazuje utjecaj Apolonija Rodanina na Vergilija i kako je V. upotrebljavao motive iz Apolonijeva epa Ἀργοναυτικά (primjer Didona u IV. knj. Enejde). — 5. *R. D. Williams* ističe u knjizi: H. R. Steiner „Der Traum in der Aeneis“ vidljiv utjecaj Enijev i Vergilijevu metodu u prerađivanju vrela³⁹). — 6. *R. H. Martin* iznosi u Uvodu Tacit. Germanije (izd. H. Haas) tri sporna pitanja i nekoliko nesklada u tekstu. — 7. *W. B. Sedgwick* u prikazu knjige: E. Schutter „Quibus annis comoediae Plautinae primum actae sint quaeritur“ pokazuje, kako autorovi pozitivni savjeti većinom nisu uvjerljivi, no inače je knjiga koristan kompendij za razasutu i teško pristupačnu literaturu o tom predmetu. — 8. *A. G. Woodhead* opisuje studiju: Fr. Vian „Répertoire des Gigantomachies figurées dans l'art grec et romain“. koja je uvod u autorovu (gore pod B) 18 spomenutu) disertaciju. — 9. *R. Cook* iznosi, kako je E. Langlotz u studiji „Perseus“ znanstvenim aparatom dokazao, da dosad nepoznata dva torza i dvije nepoznate glave pripadaju Perzeju. — 10. *J. M. Hussey* prikazuje 6. svezak zbirke⁴⁰) „Dumbarton“⁴¹) Oaks papers“ te iznosi sadržaj i krit. bilješke: tu je 7 raznih studija s rijetkim umjetninama od kasne rimske periode do 10. stoljeća. — 11. *C. Toyne* s dubokim poštovanjem govori o knjizi: A. Hanfmann „The Season Sarcophagus in Dumbarton Oaks“, u kojoj autor — uz obilate bilješke — prikazuje postanak i razvoj rimskih sezonskih sarkofaga u 3. i 4. stoljeću. — 13. *A. Brunt* iznosi knjizi: R. Paribeni „L'età di Cesare e di Augusto“ ove prigovore: Autor obrađuje pretežno politički razvoj, a sporedno kulturno-historijski, detalje prikazuje nejasno i premalo je objektivan. — 13. *J. M. Reynolds* želi, da Dr. V. Scrinari, koji je u X. sv. zbornika „Italia Romana, Municipi e Colone“ obradio „Tergeste“, opiše i nadgrobne spomenike i da popravi sliku o

³¹) O Hipodamu Aristot. Polit. II, 5 i VII, 10, 4., no RE VIII, 1913, 1331—1334 zastupa drukčiji nazor.

³²) Euripid ih miješa.

³³) Arheolog, v. Ž. A. 1954. IV, sv. 2. str. 390. i 398.

³⁴) I. volumen izdan g. 1909.

³⁵) Također već pokojni.

³⁶) G. 1949., I. izdanje 1932. i 1933.

³⁷) T. j. sv. 6—10 (svršetak: λαμβάνω—ὠφέλιμος).

³⁸) Švicarac.

³⁹) Prikazivač navodi ta vrela.

⁴⁰) Tu zbirku izdaje Harvardovo sveučilište. Najstarije sveučilište u SAD osnovao ga 1636. John Harvard. G. 1939 imalo je 190 profesora, a 8.388 studenata.

⁴¹) Rimski nalazi u današnjoj pokrajini Dumbarton (u Škotskoj) daju nove pogledje na prikaz Tacita, koji u „Agrikoli“ c. 23. i 25. taj kraj stavlja između zaljeva „Clota“ i „Bodotria“ (danas „Clyde“ i „Forth“) uz t.zv. „Vallum Antonini“, od kojega postoje još preostaci.

socijalnim i ekonomskim uvjetima grada, dok opaža, da je Dr. S. Stucchi, koji je u XI. sv. istoga zbornika opisao „Forum Julii“, katkad — uslijed svoje živahnosti — nekritičan u obradbi literarnih izvora. — 14. A. Thompson u prikazu knjige: A. Alföldi „A conflict of ideas in the late roman empire“⁴²⁾. The clash between the Senate and Valentinian I.“ drži, da je autorova obrana panonskoga⁴³⁾ cara pretjerana i ne slaže se s autorom, da je Amijan Marcellin glavni autoritet za ideje senatora. — 15. A. Burn pokazuje veliku vrijednost knjige „The heritage of early Britain“, u kojoj — u 8 predavanja — razni predavači prikazuju Prehistorijsku, Rimsku, Sasku, Normansku Britaniju. 16. H. Mattingly prikazuje knjigu: Dr K. Pink „The Triumviri Monetales and the Structure of the coinage of the roman Republic“ kao „dosad najpotpuniju studiju o ustroju i kovanju novca u rimskoj republici“. — 17. M. Cook pokazuje, da je djelo: R. Stillwell „Corinth“ sv. II The Theatre“ solidno i korisno, dokazi su puni i savjesni, a zaključci poučni i — oprezni. — 18. Uredništvo označuje II. izd.⁴⁴⁾ knjige: E. Raby „A history of Christian — Latin Poetry from the Beginnings to the Close of the Middle Ages“ „odličnim djelom“. — 19. Uredništvo ispravlja na nekoliko mjesta III. izdanje knjige: Nairn's Classical Hamd-List.

D) Pregledi časopisa⁴⁶⁾.

Classical Philology. Januar 1954: — O. Larsen „The judgement of Antiquity on democracy“. — *Eos*⁴⁷⁾ XLIV (1950) Zeszyt 2.: — T. Sinko „A new form of Encomium in Lucian Demosthenis Encomium“. — W. Steffen „The Satyric dramas of Sophocles“. Rasprava o fragmentima 25 Sofoklovih drama. Među njima je satirska drama Ἰχνευτάι, koju je, drži autor, napisao mladaalni Sofoklo⁴⁸⁾. — U istom svesku objavljena je knjiga: J. M. Tronskij „Historija stare književnosti“, koju je, kako je poznato, s ruskoga preveo prof. M. Kravar, a izdala Mat. Hrv. g. 1951. — *Eos* XLV (1951) Zeszyt 2.: — T. Sinko „Polish-Latin Literature“: Prijelaz latinskih pjesničkih djela u poljska do 18. st. — L. Winniczik „Demetrius of Phalerum's „De elocutione“⁴⁹⁾ in Latin Translation of 1957“. — J. Czerniatowicz „Euripides in Attic⁵⁰⁾ Comedy“. — J. Pliszczynska „The style of the literary letters of Pliny the Younger“. — T. Sinko „The Greek Literature under the roman empire“⁵¹⁾. — Uz te i ostale ondje spomenute zanimljive filološke radnje naše slavenske braće vrijedno je zabilježiti, da Poljska Akademija nauka u Varšavi izdaje od g. 1949. „Lexicon Mediae et Infimae Latinitatis Polonorum“. — *Mnemosyne* 4. serija V. (1952), fasc. IV. — H. van der Walk „Ajax and Diomedes in the Iliad“ (Pristranost Homera). — R. Shacleton Bailey „Echoes of Propertius“. („Loci similes“ u kasnijim latinskim stihovima do Sidonija

⁴²⁾ Prikazivač veli, da je to engleski prijevod, ali ne kaže s kojeg jezika. Alföldi je o Panoniji pisao u njemačkom i latinskom jeziku, pa je vjerojatnije, da je to prijevod s latinskoga.

⁴⁴⁾ Valentinijan se rodio u gradu Panonije „Cibalae“ (danas Vinkovci).

⁴⁴⁾ O novijem američkom iskapanju.

⁴⁵⁾ I. izdanje je iz g. 1927.

⁴⁶⁾ Iznosim samo neke časopise, kod nekih samo naslove radnjâ, kod nekih i sadržaj.

⁴⁷⁾ Poljački filološki časopis.

⁴⁸⁾ Taj je nazor iznio naš revni filolog, sveučilišni profesor N. Majnarić — davno prije Steffena — t.j. g. 1932. u raspravi „Sofoklovi Sljednici“ — IXNEYTAI — str. 40—42., a g. 1933. na osnovu rezultata postignutih u toj svojoj raspravi štampao je i svoj prijevod u časopisu „Mladost“ g. XI. i u preštampanom separatu „Sofoklovi Sljednici“ g. 1933. — Unatoč kratkom prikazu u „Eosu“ izgleda, da je Steffenu bio poznat Majnarićev rad, no o tom drugom zgodom, kad dobijem taj broj „Eosa“ na čitanje i kad ga ispredim s nekim promjenama, koje je o toj drami iznio N. Majnarić u čl. „Zu Sophocles Ichneutai“, u Ž. A. VII, sv. I. (1957) str. 6—16. —

⁴⁹⁾ Περὶ ἐρμηνείας. Spis sačuvan pod imenom Demetrija Faleranina potječe, kaže Lübker, iz kasnijeg vremena.

⁵⁰⁾ O Aristofanovoj komediji „Euripid“.

⁵¹⁾ Prikaz knjige.

Apollinarisa)⁵²). — *Revue de philologie* XXVII, 2. (1953): P. Guilon „Notes sur le livre IX. de Pausanias“⁵³). — C. Mugler „Sur quelques particularités de l'atomisme ancien“ (Demokrit, Platon, Epikur). — *Rheinisches Museum* XCVI, 3: 1953: O. Skutsch „Der Ennianische Soldatenchor in Ennius. Trag. Fragm. 234. u w.“ (Original je Sofoklo. Fragment pokazuje prvo uvođenje helenske ideje u Rim) — *Rheinisches Museum*, XCVI, 4, 1953: L. Deubner „Die Saturae des Ennius und die Jamben des Kallimachos“ (Enije je upotrebio Kalimahove jамbe za satire). — *Transactions of the American Philologicae Association*, vol. I.XXXIII, 1952.: Reinmuth „The genesis of the Athenian Ephebia“. — Abrahamson „Euripides' Tragedy of Hecuba“ (Koncentracioni logor po gorkim iskustvima Helena za vrijeme Peloponeskoga rata). — Fränkel „Apollonius Rhodius as narrator in Argonautica, 2, 1—140“. (O stilu Ap.R.).

Juni

A) Članci:

1. A. E. Beattie „Aeschylus, Agamemnon 281—316.“ pretežno tumači geografska mjesta, gorske vrhunce. — 2. W. B. Stanford u „The looking-glass of society in Aeschylus Agamemnon, 838—40“, nezadovoljan s dosadašnjim tumačenjem *ὁμιλίας κατόπτρον* izvodi — prema Plutarhu (Etika) — *ὄμ. κάτ.* = ogledalo Agamemnonovih = Eshilovih laskavaca, lažnih prijatelja⁵⁴). — 3. G. A. Longman u „Aeschylus Choefori 926“ ispravno tumači taj stih kao klimaks drame ovako: Klitemnestra jasno spoznaje 1) da je ona kriva, 2) da Pravdu ne možemo prevariti ni podmititi. — 4. H. D. Westlake u „Overseas service for the father-beater“ prema Aristofan. „Ptice“ 1360—71 o vanjskoj vojnoj službi (izvan domovine) za onoga, koji tuče svog oca te o vrem. postanku te službe. — 5. E. R. Dodds u „The nationality of Antiphon the sophist“, tvrdi, da Antifon⁵⁵) nije bio Atenjanin. — 6. I. H. Bishop u „Two notes of P. Papinius Statius, Silvae, IV. 1“ kod a) I. 37—38 „mecum parentis“ dokazuje, da „longaeus parens“ nije ni Jupiter ni Vespazijan, kako su uzimali dosad komentatori i prevodioci, b) II, 44—47 ispravno tumači „rex magne“ u st. 46. — 7. J. B. Beazley u „Two passages in Nikander“ prigovara, a) što su Gow i Scholfield u st. 400. pjesme „Alex“⁵⁶) *βαρύν* preveli „strong“, b) što su isti prevodioci u st. 343. pjesme „Ther.“⁵⁷) čitali i preveli *κακοφραδής* kao imenicu mjesto adverb (κακοφραδής = κακοφραδής). — 8. D. M. Jones rješava u „Propertius, II, 9, 7—8“ poteškoće, od kojih je glavna u st. 8. „ulla“ ili „una“ (sc. fama) ovako: Čitati pozitivno „una“ (ne „ulla“) = ista, jednaka. „Nec“ (st. 8) spojiti s „ex aequo = inaeque“ = nejednako, različito, pa je smisao: Nakon izvršenja različitih zadaća stiže se („ducitur“) jednaka slava. — 9. G. Watson u „Aeneid VIII, 215—17“ žali zajedno sa Sidgwickom⁵⁸), da mnogi (koje spominje) kod „colles clamore relinqui“ uzimaju „boves“ za subjekt (= bikovi ostavljaju brežuljke)⁵⁹) pa drukčije tumači: a) „colles clamore relinqui“ je pasiv od „clamor colles relinqui“ b) Prijašnji prevodioci nisu se obazirali na značenje veznika „atque“, kad veže dvije rečenice t.j. „Mugire“ je ideja vodilja, a one dvije fraze iza atque⁶⁰) podaju njoj veću efektnost i dramatiku,

⁵²) To su Cajus Sollius Apollinaris, Modestus Sidonius (430.—480. n.e.) v. i bilj. 159.

⁵³) Περιήγησις τῆς Ἑλλάδος. IX. = Βουωτία.

⁵⁴) Tako već i Wolzogen u prijevodu te Eshilove drame.

⁵⁵) Ξενοφ. Ἀπομνημ. Σωκρ. I, 6, 13.

⁵⁶) Ἀλεξίφαρμακα 630 heksametara. Sredstva protiv otrovanja jelom. Vidi: Decembar B/8.

⁵⁷) Θηριακά, 958 heksametara. Lijekovi protiv ujeda otrovnih zvijeri, zmija i dr. Vidi: Decembar, B 8.

⁵⁸) Odličan engleski filolog.

⁵⁹) Jednako uzimaju i prevodioci, koje autor ne spominje: poznati Freund, Voß — Güthling (Reclam).

⁶⁰) impleri nemus et colles clamore relinqui.

opisujući *isti* događaj⁶¹). Prema tomu *subjekt je clamor* (ne „boves“) i znači *odjek, jeka*. — 10. O. Skutsch u „Culex 275“ pobija Hudson-Williamsa, koji je u tom stihu promijenio 3 riječi, no Hudson W. ostaje pri svomu, kako čitamo u Cl. R. g. 1955. p. 20. — 11. E. Badian u „Lex Servilia“ razlikuje 2 L. S. i to 1) Lex Servilia iudiciaria, izradio ga Qu. Servilius Caepio, 2) Lex Servilia de repetundarum, izradio ga C. Servilius Glaucia.

B) Prikazi:

1. A. Rattenburg ističe, da je knjiga: A. Turyn „Studies in the manuscript tradition of the tragedies of Sophocles“⁶²) vrijedna i osobito važna za buduće izdavače Sofokla. — 2. D. L. Page u prikazu „poznate odlične“ knjige: E. Diehl „Anthologia Lyrica Graeca. Fasc. 3. Jamborum Scriptores“ upozorava, kako je *to treće izdanje* znatno popravljeno⁶³), ali iznosi i pogreške, koje treba ukloniti iz budućeg 4. izdanja kod Arhiloha, Semonida i drugih — ondje navedenih — pjesnika. — 3. J. Tate u prikazu 1. dijela rasprave: K. Deighgraber „Der listensinnende Trug des Gottes“⁶⁴), u kojoj autor navodi mjesta o „varavim bogovima“ u Homera, Hesioda, Pindara, Eshila, Euripida, Platona, iznosi nedostatke 2. 3. i 4. dijela. — 4. D. W. Lucas u prikazu knjige: M. Blaikloch „The male characters of Euripides. A study in realism“ stavlja nekoliko prigovora, od kojih su najjači ovi: 1) Autor obrađuje muške značajeve odvojeno od ženskih 2) raspravlja o dramama: Heraklovci, Hiketide, Feničanke, a ne o njihovim značajevima, 3) ne pazi na to, što su u drami pravi⁶⁵), realni značajevi. — 5. L. Hudson—Williams u prikazu knjige: J. D. Denniston „Greek prose style“ iznosi najprije točan sadržaj I—VII. poglavlja, zatim upozoruje na bibliografske i tehničke nedostatke i konačno daje ovaj sud „To je prva generalna i odlična knjiga o stilu helenske proze s obiljem primjera. — 6 A. W. Gomme veli o knjizi: W. Schmid „Geschichte der griechischen Literatur . . . Thukydides, Leukippos und Demetrios“ da je uopće dobra, a autorov sud o Tukidu samostalan — ne pretjeran, no žali, što je autor izostavio korisne, a malo poznate njemačke, američke, francuske i talijanske disertacije, imena Gorgija, Andokid, što su mu dokazi odrezani i suhi, a konačno izjavljuje, da nije kompetentan kritizirati dio knjige o Leukipu i Demokritu. — 7. J. Tate vrlo povoljno ocjenjuje djelo J. B. Skemp „Plato's Statesman“ t.j. prijevod s Uvodom i bilješkama. U informativnom Uvodu autor crta odnos dijaloga prema teorijama tadašnjeg političkog apsolutizma i datira dijalog izm. 366 i 361, a Prijevod je vjeran mišljenju Helena i u dobroj engleštini. — 8. D. J. Furley u prikazu knjige: D. P. Lee „Aristotle, Meteorologica“⁶⁶) ističe Uvod, kojem je autor — uz ostalo o meteorologiji — znanstveno utvrdio autentičnost IV. knjige, i konstatuje, da je prijevod u glavnom jasan i koncizan. — 9. G. B. Kerferd u prikazu djela: Dr. David Ross „The works of Aristotle translated into English. Vol. XXII. Select Fragments“⁶⁷) nakon historijata izdanja tih fragmenata⁶⁸) toplo

⁶¹) Takvo značenje veznika „atque“, kad veže dvije rečenice, potvrđuju u svojim „Gramatikama“ Zumpt, Veber (Tkalčević), Pavec, Golik—Körbler, a jednako i Dr. A. V. Koch (u svom Rječniku za Enejidu), koji i citira nekoliko takvih mjesta.

⁶²) Tom knjigom popunjuje autor svoja prijašnja štampana istraživanja o tradiciji Sofoklovih rukopisa.

⁶³) Knjigu je popravio, dodao bibliografiju i bilješke R. Bentler.

⁶⁴) Naslov je uzet od Eshilovih Πέρσαι st. 93/4 δολόμεντιν . . . ἀλέξει.

⁶⁵) „Pravih“ (značajeva) po Musiću (Povijest grčke književnosti I, 246.) u Euripida nema. Ipak je Euripid bolje uspio u prikazivanju *ženskih* značajeva, pa je to možda i autora potaknulo na djelo „O muškim značajevima u Euripida“.

⁶⁶) Originalni tekst i engleski prijevod.

⁶⁷) U toj zbirci, koju sam ukratko spomenuo u Ž. A. 1954. sv. 2. str. 393., prevedena su — od 27 raznih prevodilaca u 12 svezaka — ova Aristotelova djela: 1. Logika. 2. Filozofija prirode. 3. O duši. 4. Životinjstvo. 5. O dijelovima životinja. 6. Manja biološka djela. 7. Pitanja. 8. Metafizika. 9. Etika. 10. Politika i Ekonomika. 11. Retorika i Poetika. 12. Izabrani fragmenti.

⁶⁸) Važnost im pokazao je Jaeger i Bignon.

pozdravlja — uz malene ispravke — Rossov prijevod, ali se ne slaže s prevodiocem a) o popisivaču Aristotelovih spisa, pa upućuje na Morauxovo djelo⁶⁹⁾, b) u označivanju nekih dijaloga. — 10. *B. R. Forbes* prikazujući djelo: *M. Hamburger „Morals and Law: The growth of Aristotles legal theory“* pokazuje, kako autor obrađuje „uvijek vrijednu“ Aristotelovu pravnu teoriju, postavljenu u njegovoj Etici, Politici i Retorici, zatim međusobni odnos, t.j. nejednako izrađene dijelove Etike: *ῥοῦλημα*, *βία*, *ἀνάγκη* u *Magna Moralia*⁷⁰⁾, Eudemovoj Etici i Nikomahovoj Etici. Uz isticanje „velike vrijednosti“ te knjige iznosi zatim prikazivač neke manje pomno izrađene nazore i nedostatke. — 11. *H. I. Bell* hvali knjigu: *A. Pack „The Greek and Latin literary texts from greco-roman Egypt“* kao korisnu knjigu vodilju, no žali, što knjizi fali 1) index zbirke papyrusa 2) index časopisa, u kojima su navedeni privi put izašli papyrusi. — 12. *R. Browning* veli, da u knjizi: *M. Hades „A history of latin literature“* koja opisuje djela pisaca, njihove prijevode i ocjene, ima dobrih prikaza (Lukrecije, Ovidije, Marcijal, Amijan Marcelin), ali prigovara, što autor 1) samo natukkuje činjenice političke i socijalne povijesti 2) nije prikazao, što Vergilije duže Eniju i Lukreciju i dr. — 13. *H. Treddenick* ocjenjuje knjigu: *G. E. Duckworth „The nature of roman comedy, a study in popular entertainment“* u glavnom ovako: U engleskoj literaturi rijetka a korisna knjiga, kojoj je sadržaj: Temelji i historija rimske komedije. Svojstva i originalnosti Plauta i Terencija i njihov dalekosežni utjecaj na kasniju komediju i posebno na englesku dramu. — 14. *C. J. Fordyce* u prikazu knjige: *H. Bardon „La littérature latine inconnue. Tome I. L'époque républicaine“* pokazuje slab uspjeh autora, koji je htio, da ocjeni pisce, od kojih mi poznamo samo fragmente ili samo ime, i da pokaže, zašto su im djela izgubljena — nadajući se, da će izgubljenim autorima dati njihovo mjesto u latinskoj literaturi, no radi nekih ispravnih podataka veli prikazivač, da je vrijedno knjigu čitati, iako ispravlja dvanaest autorovih izjava. — 15. *Isti prikazivač* ispravlja u knjizi: *E. Marmore „L'ultimo Catullo“* autorov prikaz o Katulu i odbija mnoge autorove odveć dubiozne premise onoga doba. — 16. *A. G. Lee* u djelu: *N. O. Nilson „Metrische Differenzen in den Satiren des Horaz“* visoko cijeni I. dio, u kojem autor nakon pomnog istraživanja pokazuje metričke razlike⁷¹⁾ između dvije Horacijeve satire, dok su autorova Tumačenja (II dio) prikazivaču sumnjive vrijednosti. — 17. *R. Browning* u prikazu II. izdanja: „*Disticha Catonis*“, koje je priredio *M. Boas*⁷²⁾, iznosi metodu i uspjeh autorova rada, no u poredbi s Bährensovom radom (tekst i kritički aparat) *Boas* je veoma konzervativan. — 18. *D. E. Eichholz* pokazuje, da je engleski prijevod⁷³⁾ Plinijeve „*Natural History*“ (sv. IX, knj. XXXIII—XXXV) čitč, ali ga na 25 mjesta prikazivač popravljja. — 19. *B. G. Austin* u prikazu knjige: „*D. M. Gauni*“ *M. Fabii Quintiliani Institutio oratoria. Selections*... čestita autoru zbog valjanog izbora (iz I., II., VI., VII., X., XII. knjige), no komentar trebao bi se više obazirati na napredne učenike, neke stručne izraze trebalo bi tumačiti ne tek straga u Rječniku, a neke bi trebalo bolje tumačiti nego su u tom izdanju. — 20. *H. J. Rose* pobija *Kerenyi*, koji u knjizi „*Die Jungfrau und Mutter der griechischen Religion. Eine Studie über Pallas Athene*“ prikazuje, da su Paladu Atenu u Ateni poštivali i kao djevicu i kao majku. — 21. *D. M. Jones* s velikim poštivanjem govori o vrlo važnoj i potrebnoj knjizi: *B. Snell „Der Aufbau der Sprache“*, u kojoj autor iznosi stepene razvoja indoevropskih jezika, ali ističe neke nejasnoće kod odsjeka „*Verschränkungen*“, polare „*Spannung*“, „*Wirkung*“. — 22. *A. W. Harrison* u prikazu knjige: *C. Hignett „A history of the Athenian constitution to the end of the fifth century B. C.“* ne slaže se sa skepticizmom⁷⁴⁾ autora, ali mu priznaje neko-

⁶⁹⁾ O čemu v. gore čl. Mart B/7 i bilj. 21.

⁷⁰⁾ ῥοῦλημα μέγιστα.

⁷¹⁾ a) elizije, b) cezure, c) odnos između stihova i rečenice.

⁷²⁾ II. izdanje izdao je iza autorove smrti prof. J. Bothschuyver.

⁷³⁾ Napisao ga *H. Rackham*, a iza njegove smrti priredio je kritički aparat i napisao većinu napomena na dnu stranice prof. *E. H. Warmington*.

⁷⁴⁾ Autor je skeptičan prema dokazima atidogazima pa spis Ῥθηναίων πολιτεία derogira Aristotelu, poriče Solonove κύριεις (u Arist. Ῥθην. Πολιτ. VII), poriče Solonovo vijeće (βουλή), instituciju ostrakizma 488. g. i dr.

liko svijetlih točaka⁷⁵⁾. — 23. *R. J. Hopper* smatra knjigu: H. Michell „Sparta“, neuspjehom i s generalnog i s individualnog gledišta. — 24. *V. D. Baldson* iznosi sadržaj knjige: H. Hill „The roman middle class in the republican period“, s kojom je u glavnom zadovoljan. — 25. *Isti prikazivač* pokazuje, da je H. Erhell u svoja tri eseja 1) „Augustus“, 2) „Felicitas“ i „Fortuna“ jasno prikazao 1. i 2, dok u 3. nije uvjerljiv. — 26. *J. Crook* pravnički pobija instituciju „postumus heres“-a, koju W. Schmitthenner brani u raspravi „Octavian und das Testament Cäsars“. — 27. *S. L. Grenslade* prosuđuje knjigu: H. C. Freud „The Donatist church“ djelomice povoljno, djelomice nepovoljno. — 28. *A. G. Woodhead* pokazuje, kako je R. Bloch s knjigom „L'épigraphie Latine“, u kojoj je dao pregled prirode i sadržaja latinskih natpisa te praktičke za početnika upute o postupku, postigao svrhu, da podigne interes, koji bi čitače potaknuo, da rade dalje. — 29. *R. Meigss* prikazuje, kako je H. Thylander svojom „odličnom“ studijom „Inscriptions du port d'Ostie“ upotpunio djelo, koje je g. 1940. napisao Calza „O natpisima iskopanim 1926. na groblju na otoku između dva Tiberina rukava“⁷⁶⁾.

C) Kratki prikazi:

1. *J. Tate* drži, da odgojna vrijednost klasika u modernom životu zašluže bolji dokaz nego što ga pruža K. I. Vourveris⁷⁷⁾ u knjizi „Η κλασική φιλολογία ως πνευματική έπιστήμη“ jer autor, kojemu je glavni zadatak filologa interpretacija teksta, odveć naglašuje vanjske nauke, arheologiju i paleografiju, a interpretacija mu je odveć subjektivna i vođena slutnjama. — 2. *L. Hudson—Williams* s pohvalom ističe u knjizi: A. Rüst „Monographie der Sprache des hippokratischen Traktates, Περί άέρων όδών autorova istraživanja jezičnih razlika (ές εις, μικρός μικρός i dr.), sintaktičkih osebnosti — uz teškoću raznih iskvaerenih rukopisa Hipokratova Corpusa⁷⁸⁾, dok je istraživanje sintakse i stilskih karakteristika najslabiji dio⁷⁹⁾. — 3. *D. W. Lucas* veoma povoljno ocjenjuje prijevod i priloge u djelu: E. Walle „L'Antigone di Sofocle“. — 4. *G. B. Kerferd* popraćuje knjigu: W. C. Helmbold „Plato's Gorgias“ ovako: Prijevod je čitak, a vrijednost je prijevoda i u tom, jer se „Gorgija“ malo čita, a treba da se više čita. — 5. *W. D. Ross* u prikazu doktorske disertacije: E. Runner „The development of Aristotle illustrated from the earliest books of the Physics“⁸⁰⁾ iznosi autorova vrela⁸¹⁾, a zatim autorove rezultate: a) VII. knjigu „Fizike“ je napisao Platon⁸²⁾ kratko vrijeme iza „Timeja“ t.j. iza g. 361. b) Poredak Aristotelove „Fizike“ je ovaj: I. oko g. 347.), II., III., IV., V., VI. VIII. a s tim poretom slaže se prikazivač, osobiti poznavalac Aristotela²¹⁾ i ⁶⁷⁾. — 6. *B. Kerferd* prikazuje mnošinu (23) članaka i eseja važne knjige: I. Husik „Philosophical Essays, ancient, mediaeval and modern“, od kojih će nas zanimati osobito ovi: Helenizam i judeizam. — Utjecaj helenskih studija na Judejce od renesanse do danas. Autentičnost Aristotelovih „Kategorija“⁸⁴⁾ — Aristotel je napisao čitavo to djelo. — Aristotel napisao je najprije „Kategorije“, a onda „Topika“⁸⁵⁾. — 7. *Isti prika-*

⁷⁵⁾ Solonove reforme 570 g., Klistenov rad, oligarhička urota 404/3 i dr.

⁷⁶⁾ „Insula sacra“.

⁷⁷⁾ Helen, učenik Jaegerov.

⁷⁸⁾ Corpus Hippocraticum: 158 Hipokratovih spisa, 53 u antiki smatrana autentičnima, većina apokrifnima (P. W. R. E.)

⁷⁹⁾ Čudno je, što u tom prikazu i prikazivač i autor drže, da je to autentičan Hipokratov spis, iako je tu autentičnost pobio Wilamowitz u Sitz. Ber. d. Akad. Berl. 1901. I, 2.

⁸⁰⁾ = Φυσική άκρόασις.

⁸¹⁾ Za Aristotelovu ovisnost o Platonu mjerodavan je Jaeger, za posljednju fazu Aristotelovih nazora — Nuyens, a glavni inspirator te disertacije je — „engleskim čitačima slabo poznati Runnerov bivši profesor“ (u Amsterdamu) — Volenhoven.

⁸²⁾ Drukčije Musić „Pov. gr. knjiž. II, 123“.

⁸³⁾ Judejac. Umro 1939 g.

⁸⁴⁾ Κατηγορίαι.

⁸⁵⁾ Τοπικά. Potonje prihvaća i Rees, o kojem v. bilj. 21.

zivač u prikazu knjige: F. Wehrli „Die Schule des Aristoteles, Lykon und Ariston von Keos“ kaže: Autor — iza kratkog prikaza u nazadovanju peripatetičke škole: Straton — Lykon — Ariston²¹⁾ — drži, da i u starom vijeku Likona nisu osobito cijenili⁸⁶⁾, a od Aristona, kojim se služio Filodem, više je sačuvano⁸⁷⁾. Osim toga je autor ispravio tekstove Likona i Aristona. — 8. F. H. Sandbach u prikazu djela: „Claudi Ptolemaei opera a) vol. III. fasc. 2. Περὶ κριτηρίου καὶ ἡγεμονικοῦ ed. Fr. Lammert, b) „Καρπός“ ed. E. Boer priopćuje ad a) To su zanimljivi primjeri stoičkog platonsko-aristotelskog sinkretizma, no upotreba nekih rukopisa kadšto je nejasna, a neke upute su krive. ad b) Καρπός = 100 astroloških aforizama⁸⁸⁾, krivo se pripisuju Ptolemeju⁸⁹⁾, ali su zanimljivi po velikoj popularnosti, radi koje su provedeni na arapski, iz arapskoga na latinski i hebrejski, a iz latinskoga (u 19. st.) na engleski jezik. — 9. B. Kerferd pozdravlja III. „znatno popravljeno“ izdanje knjige: A. Oldvater „Contributions toward a Bibliography of Epictetus Manuscripts“⁹⁰⁾. — 10. L. Hudson — Williams u prikazu knjige: R. Flacelière „Plutarque, Dialogue sur l'Amour“⁹¹⁾ odobrava Studiju o rukopisima⁹²⁾, uglavnom i tekst, prijevod je odličan, ali komentar mršav. — 11. J. O. Thomson u prikazu knjige: H. Mette „Pytheas von Massalia“ ističe, da je autorova „Zbirka Pitejinih fragmenata“⁹³⁾ valjana i važna za daljnja istraživanja, jer je najstarije izdanje P. Fr. Schmockel-ovo 1848⁹⁴⁾. zastarjelo, ali se ne slaže s autorovim ocjenjivanjem vrela, s označivanjem današnjih mjesta⁹⁵⁾ u Engleskoj, ni s nekim promjenama u tekstu. — 12. D. E. Eichholz u prikazu knjige: E. Wenkebach „Galenus adversus Lycum et adversus Julianum“, u kojoj se crta borba između liječnika: Galen i Hipokrat — Lykos i Julijan, hvali tekst i bilješke, ali se ne slaže s autorom u motivima te borbe⁹⁶⁾. — 13. J. H. Simon u prikazu knjige: E. Castorina „L'atticismo nell' evoluzione del pensiero di Cicerone“ ispravlja autora na temelju raznih Ciceronovih govora i krivo — po autoru — shvaćenih i prevedenih stručnih izraza. — 14. A. D. Williams ispravlja neobično i pretjerano tumačenje Enejide, koje napisao Fr. Sforza u knjizi „Il piu prezioso tesoro spirituale d'Italia — L'Eneide“ t.j. „Enejida je najveća optužnica, koja je ikad bila pisana protiv Rima. Vergilije kao ljubitelj Italije tako je mrzio Rim i Augustov despotizam, da je u Enejidi htio pokazati zlobu tog autoritativnog režima. — Eneja je glupan ili seljak ili oboje, nesposoban u nama pobuditi uzbuđenje osim ruganje ili prezir . . .“ — 15. G. B. Kerferd odobrava doktorsku disertaciju: W. Ganss „Das Bild des Weisen bei Seneca“, što se Seneka kao učitelja tiče, no prigovara, što autor nije iznio sporna pitanja. — 16. R. Browning u prikazu knjige: P. de Jonge „Philological and historical commentary on Ammianus Marcellinus. XV, 1—5; XVI, 6—13“⁹⁷⁾ 1) ističe svestrano pomno izrađeni komentar, kao što su i 1. i 2. dio, 2) odobrava autorove ispravke Clarkova teksta⁹⁸⁾, 3) dodaje, da je taj komentar dobro „došao“, jer je posljednje izdanje iz g. 1808⁹⁹⁾. — 17. *Isti prikazivač* u knjizi I. Cazzaniga 1) Incerti auctoris „De lapsu Susannae“ i 2) La tradizione manoscritta del „Lapsu Susannae“ ističe autorove zasluge oko čišćenja rukopisa i rekonstrukcije teksta, ali Cazzaniga ostavlja otvoreno pitanje autora, a problem autentičnosti također nije riješio. — 18. S. L. Greenslade ističe kritički ispravan tekst, vjerodostojan prijevod i odličan komentar u izdanju

⁸⁶⁾ Potvrđuje Ciceron, De finibus, 5, 5, 13 „oratione locuples, rebus ipsis junior“.

⁸⁷⁾ Λύκων, περὶ γήρας, ὑπομνήματα περὶ κενοδοξίας.

⁸⁸⁾ Zato se zove i „Centifolium“.

⁸⁹⁾ To tvrdi već i Christ—Schmidt—Stählin u „Gesch. d. gr. Lit.“ (1924).

⁹⁰⁾ I. izdanje „Priloga“ izdao je autor 1927., a nakon njegove smrti 1945. priredio je II. izdanje M. Haman i dodao Popis Epiktetovih rukopisa.

⁹¹⁾ Ἑρωτικός.

⁹²⁾ Studija je u Uvodu knjige.

⁹³⁾ Τὰ περὶ ὠκεανοῦ, Γῆς περιόδου, Περίπλους.

⁹⁴⁾ Još je starije izdanje Arivedsonovo g. 1824.

⁹⁵⁾ koja je Piteja prvi u antiki posjetio.

⁹⁶⁾ Autor u motivaciji slijedi Kinda (PW. XIII, 2412)

⁹⁷⁾ To je 3. i 4. dio, dok je 1. dio bio štampan g. 1935., a 2. dio g. 1939.

⁹⁸⁾ C. M. Clarcke (Traube, Heraeus) 1910—1915., koji se dosad smatrao najboljim tekstom Amijana Marcelina.

1) Mary Mc Donald „Saint Augustine's De fide rerum quae non videntur“, 2) S. Ruegg „Sancti Aurelii Augustini: De utilitate jejunii“. — 19 *H. J. Rose* objavljuje doktorsku disertaciju J. Schippers „De Ontwikkeling der euhemeristische Godencritic in de Christelijke Latijnse Literatuur“ u kojoj autor nalazi ateizam već (prije Euhemera) od Ksenofana do Stoika te kod ranijih kršćanskih apologeta (Justin, Tertulijan i dr.), koji su time htjeli pobijati vjeru u poganske bogove¹⁰⁰). — 20. *H. S. Jones* iznosi u prikazu knjige: J. E. Drabkin „Caelius Aurelianus „On acute diseases and on chronic diseases“ ove činjenice: 1) Liječnik Celijs Aur. (u 5. st.) preveo je na latinski 3 djela helenskih liječnika¹⁰¹), 2) kako rukopisa gotovo nema, profesor je Drabkin po najranijim izdanjima 16. st. konstruirao tekst i dodao — odličan — engleski prijevod. 3) Djelo je vrijedno za povijest medicine i za istraživanja poklasične latinštine. — 21. *J. H. Mozley* u prikazu knjige: A. Staat „De Cultuurbeschouwing van Claudius Marius Victor. Commentar op Aethia II, 1—202.“ ističe tekst, prozni prijevod i komentar, u kojem autor zanimljivo raspravlja o procesu civilizacije. — 22. *D. M. Jones* pobija A. Schmidt-a, koji u knjizi „Der Buchstabe H im Griechischen“ uzima¹⁰²), da su Jonjani slovo H i naziv preuzeli od Feničana i najprije ga upotrebljavali kao vokal, jer nisu imali aspirata. — 23. *A. J. Beattie* ocjenjuje knjigu: P. Lehmann „Proto-Indo-European Phonology“, kojoj je sadržaj: Historija Indo-Evropske fonologije od Grimma do današnjeg vremena, ovako: Uza svu oštroumnost autora gradivo mu nije uvjerljivo, neki su rezultati teoretski mogući, neki dubiozni, a neki nevjerovatni. — 24. *J. W. Crowfoot* u prikazu knjige: E. Wistrand „Konstantins Kirche am heiligen Grab in Jerusalem“ ističe, da je glavno pitanje *kad* je ta crkva sagrađena. — 25. *P. M. Fraser* objavljuje, da D. Westlake u knjizi „Timoleon and his relations with tyrants“ hoće pokazati, da je tradicionalni portreti Timoleona (prema prikazu Plutarha i Timeja) temeljito nevjerodostojan. — 26. *V. D. Balgdon* ističe u spisu: Iza Biežuška—Malovist „Pogľady nobilitas okresu Neron a ich podľože gospodarczo — spoleczme“ odlične prikaze¹⁰³). Stoici, siromaštvo, samoubojstvo, smrt, Seneka“, ali se ne slaže s novim nazorom autorice o postanku stoicizma u Senekinim spisima. — 27. *T. W. Manson* objavljuje knjigu: J. Seaver „Persecution of the Jews in the Roman Empire“ (300—438) ovako: Autor je odveć subjektivan i krivo tumači neke¹⁰⁴) izraze. Knjiga je znatna zbirka historičkih podataka, ali obrađivanje nije historičko nego propagandističko. — 28. *H. Plommer* u prikazu knjige: L. Polacco „Tuscaniae dispositiones. Problemi di architettura dell'Italia Protoromana“ ispravlja — prema Vitruviju IV, 6. — i autorovu tvrdnju o etrurskom hramu i razvitak ranog rimskog graditeljstva. — 29. *R. M. Cook* u prikazu djela: J. Bousquet „Feuilles de Delphes, Tome II. Topographie et architecture: le Trésor de Cyrène“ pozdravlja tehničku opremu i radnju, u kojoj je autor — na osnovu 400 fragmenata, detaljnih studija i brojnih natpisa — dokazao, da su XIII riznicu u Delfima¹⁰⁵) sagrađili Kirenjani, i to u vrijeme naskoro iza „svetog rata“, te odredio oblik ne čisti dorski nego i utjecaj jonski. — 30. *H. J. Rose* drži, da je H. Croon u doktorskoj disertaciji „The herdsman of the dead“ otkrio, da je taj pastir (herdsman) Geryon, Heraklov protivnik, no autorovo dokazivanje nije jasno. — 31. *Isti prikazivač* u glavnom je zadovoljan sa studijom W. Westrup „A near-kin within the kin“, u kojoj autor raspravlja o nasljeđivanju bez oporuke kod Helena, Rimljana, Kelta, Germana. — 32. *H. Mattingly* ističe „zanimljivu i vrijednu“ knjigu: Annalina Levi „Barbarians on roman imperial coins and sculpture“, u kojoj autorica prikazuje a) kako su barbari služili kao tipovi na rimskim novcima, b) kako se

⁹⁹) J. A. Wagner, Leipzig 1808.

¹⁰⁰) Autor nigdje ne spominje djelo: G. Nemethy „Euhemeri reliquiae“ Budapest. 1889.

¹⁰¹) Ta djela spominje prikazivač, dok ostala Celijsva izgubljena djela navodi P. W. III, 1257/8.

¹⁰²) Po Hammarstromu i Meisteru.

¹⁰³) Drugi je naslov „Les opinions de la nobilité romaine de l'époque de Néron et leur fondement économique et social“.

¹⁰⁴) Prikazivač ih navodi.

¹⁰⁵) Do g. 1895. ta riznica nije bila iskopana, pa su kolali razni nazori i prijedlozi.

razvijao odnos novčanih kipova prema skulpturi, ali drži, da se potpuna poredba novaca sa skulpturom ne može postići. — 33. *S. L. Greenslade* prema „Atti del I. congresso nazionale¹⁰⁶⁾ di archeologia cristiana” spominje uspjela iskapanja na Siciliji, u okolišu Rima, Ravene i drugdje. — 34. *J. O. Thomson* pokazuje, kako će II¹⁰⁷⁾ izdanje „Everyman's¹⁰⁸⁾ Atlas of ancient and classical-geography” poslužiti kod klasičkih studija. — 35. *R. M. Cook* hvali knjigu: *R. Murray* „A history of board-games other than chess”, u kojoj autor obrađuje helenske i rimske prethodnike šaha. — 36. *D. C. Joung* daje naslove i sadržaje II. izdanja¹⁰⁹⁾ Paskvalijevih djela po knjizi: *G. Pasquali* „Vecchie e nuove pagine stravaganti di un filologo”. — 37. *P. K. Huilregtse* prikazuje „lijepo“ školsko belgijsko izdanje: *Caesar* „Commentarii de bello gallico”, sa slikama, planovima, prilozima; tekst po Budé-u (Paris). — 38. *Uredništvo* prikazuje belgijsko novo izdanje: *Horace* „Epodes”. Izdao i preveo *Leo Hermann*.

D) Pregledi časopisa:⁴⁶⁾

Mnemosyne, 4th series VI (1953), Fasc. 11. *P. J. Erk*: u „The latin accent”: U periodu Plauta i klasika naglasak je glazbene prirode, pa se čuje „ictus” i „akcenat”: — *P. Bulhart* u „Textkritische Studien zum lateinischen Flavius Josephus” 1) iznosi, kako u novim izdanjima upotrebljavaju samo *Hegesipa* kao prevodioca¹¹⁰⁾, a izostavljaju i *ps. Rufina* i *Kasiodora*¹¹¹⁾, 2) ispravlja *Frobenov* tekst¹¹²⁾. — *Mnemosyne*, 4th series VI (1953), Fasc. 12. — *H. D. Westlake* u „Euripides Troades 205—219”. = Ugodno spominjanje *Tesalije* i *Sicilije* znači, da su se za vrijeme *Peloponeskoga* rata nadali, da će odanle dobiti vojničku pomoć . . . *D. Aalders* u „Date and intention of Xenophon's Hiero” = Dijalog je primjena monarhičke vladavine sustavu helenskih gradova—države, a napisan je iza *Kirupedije* t. j. iza 361—360 g. — *Symbolae Osloenses* (XXX, 1953). — *H. Morland* u „Utere = uti” tumači stariji aktivni oblik infinitiva, što ga je našao u dva latinska prijevoda *Oribazijevih* spisa¹¹³⁾. *I. Erradonea* u „Das 4. Stasimon der „Antigone” uklanja teškoće, koje nalazimo u 4. stasi-monu *Sofoklova* „Antigone”. — *G. Rudberg* u „Protagoras—Menon—Gorgias, eine platonische Übergangszeit” pokazuje: U „Protagori” je *Sokrat*¹¹⁴⁾ onaj historijski *Sokrat*, u „Menonu” je *Sokrat* postao *Platon*, učitelj, u „Gorgiji” je srednji stepen tog razvoja.

Bilješke i Novosti

1. *Uredništvo* oduševljeno pozdravlja 43 1/2 svezak (=XXII, 1) *PWRE* (od *Pontarches-Praefectianus*) poradi „iscrpljivih i divno aranziranih članaka”, kojima navodi naslove i autore¹¹⁵⁾. — 2. Sadržaj proljetnog broja VIII, 1. *Phönix-a*, časopisa klas. saveza *Kanade* (*Horacije*, *Sofokla* i dr.). — 3. *Turci* proučavaju *Novi Zavjet* i *Putovanja sv. Pavla* po *Galatiji*. Osim toga izašao je *Latinsko-Turski Rječnik* od *A—Debitio* (autor *M. Perek*). — 4. Izdanja raznih papyrusa „*Egipatskog* istraživačkog društva u *Londonu*”. —

Decembar

A) Članci:

1. *L. Harrison* u „Last legs in Homer” izvodi postanak oblika *ἀσχελέας* (u *Od. X*, 463. i dr.) od *α* privativum i *σχήλος*, dok drugi izvode od *α* intensiv. i od korijena

¹⁰⁶⁾ Kongres talijanskih arheologa.

¹⁰⁷⁾ II. izdanje je veće i bolje od I. izdanja, koje je izašlo g. 1907.

¹⁰⁸⁾ Veliko londonsko izdavačko poduzeće, radi već 52 godine, te je izdalo već mnogo helenskih i rimskih klasika.

¹⁰⁹⁾ I. izdanje g. 1933.

¹¹⁰⁾ O *Hegesipu* kao piscu („writer”) govori Englez. *F. Brandon* u raspravi „The Fall of Jerusalem A. D. 70”. u časopisu „History today”, April, 1958. p. 249.

¹¹¹⁾ O *Kasiodoru* prikazivač drukčije misli.

¹¹²⁾ iz g. 1524.

¹¹³⁾ U prikazu nije jasno označeno, koji su to *Oribazijevi* spisi.

¹¹⁴⁾ kao u ranijim kraćim dijalozima.

¹¹⁵⁾ Međutim je već izašao i 44. svezak *RE* (=XXII, 2.)

glagola σκέλλω¹¹⁶⁾. — 2. *A. Longman* u „Sophocles, Electra 1478“ nezadovoljan, što gotovo svi, slavni¹¹⁷⁾ filolozi: Turwitt, Brunck, Mussgrave, Ellendt, Jebb prihvaćaju u tom stihu izraz ζῶντας¹¹⁷⁾, pobija njihova tumačenja i uvjerljivo dokazuje, da mjesto ζῶντας treba staviti ζῶν. — 3. *A. S. F. Gow* u „Asclepiades and Posidippus Notes and Querries“ nastavljajući tumačenja epigrama¹¹⁸⁾ a) u tumačenju Asklepijadova Epigrama (A. P. V. 181)¹¹⁹⁾ bavi se više 10. stihom, riječima πέντε λάβ' ἀργυρέας u 10. stihu, pa zabacuje prijevod Francuza Waltza „uzmi“, jer λάβε ovdje znači „kupi!“, ne slaže se s Meinecke-om i Duebnerom, koji pod ἀργυρέας razumijevaju posude (lekite, amfore), nego — s obzirom na razvitak helenskoga novca — drži, da je Asklepijad napisao ἀργυρέων = drahme. — b) drukčije ispravlja Dodatak u 3. stihu ἀριθμήσει δέ σοι αὐτός“ Asklepijadova Epigrama (A. P. V. 185)¹¹⁹⁾ nego ga ispravlja Waltz, u stihu 4. stavlja drukčije razgotke nego izdavači, a kombinacije Reiske-a i Stadtmueller-a o prezimenu prodavača smatra neuspjelima; konačno izjavljuje, da epigrami V, 181. i V, 185 pokazuju Asklepijadov utjecaj na Teokrita. — c) odriče Posidipov epigram App. Anth. III, 79 (Cougny), iako ga tom pjesniku pripisuju: Jacobs, Cougny i Diels, a odbacuje prijevod „lažan“ riječi ψεύδει (u st. 5.), kako su to preveli Cougny, Schott i Jacobs, jer naslućuje, da je ta riječ — prema Teokritu¹²⁰⁾ i Horaciju¹²¹⁾ — popularni izraz, kojim se označuje „nezatna mana“ kao n. pr. pjega na usni (φάκος). — d) pokazuje, da su proždrljivog parasita Firomaha, o kojem govori „Posidipov“¹²²⁾ epigram, App. Anth. V, 15 (Cougny), prikazivali u svojim komedijama Eufron i Aleksis, i da je to vremenski bilo moguće. Uza to zanimljivo tumači pojedina imena i izraze, osim riječi τριχιδιφθερίας, kojoj je nemoguće dati značenje i zato tu riječ meće u tekstu među dvaft.j. „τριχιδιφθερίας†“. — 4. *K. J. Dover* u „Thucydides, VII, 46. ὅρων δὲ Νικίας . . . ὠφελεῖν τι 1) uklanja abnormalnu koordinaciju participa χρώμενος s βουλόμενος ovako: παρεμυθεῖτο || βῶη τε χρώμενος ἔτι μᾶλλον ἑκάστοις καθ' οὓς . . . γίγνεται || ὑπὸ προθυμίας | καὶ βουλόμενος . . . ὠφελεῖν τι | <ἔλεγε τοιαύδε>; 2) rješava 2. poteškoću ἔτι μᾶλλον, prema Tukididovoj upotrebi komparativa, brahilogijom: ἔτι μᾶλλον <ῥ> καθ' οὓς . . . — 5. *W. A. Camps* u „Critical notes on some passages in Ovid“ obilno i uvjerljivo obrazlaže ove izmjene u tekstu: a) Amores, II, 10. u st. 9“ erro (vel) ut“ mj. „errant ut“. b) Remedia amoris, u st. 413. „ut malles“ mj. „et malis“. c) Heroides, VIII¹²³⁾ u st. 34. „quo“ mj. „qui“ i „posset“ mj. „possit“. d) Heroides, IX¹²⁴⁾ u st. 42. „dubiae“ (dativ) mj. „dubia“. e) ex Ponto, III, 7. u st. 21“ „venit“ mj. „juvat“, u st. 22. „ut“ mj. „et“. f) ex Ponto, IV, 12, 5 18. u st. 11. „at“ mj. „et“ zato, da razumijemo Ovidija, koji prijatelju i pjesniku¹²⁵⁾ adresatu, tumači, zašto ne može¹²⁶⁾ njegovo trohejsko ime¹²⁷⁾ smjestiti u 11. stihu¹²⁸⁾. — 6. *M. Platnauer* u „Aeschylus, Prom. Vinc. 263—5“ (ἐλαφρόν . . . πρᾶσσοντας) drži, da je neobičnom poretku riječi kriv pisar, koji nije poznavao idiom niti spoznao smisao (sretnik lako svjetuje nesretniku). — 7. *G. A. Longman* u „Timotheus, Persae 162“¹²⁹⁾ — uz potporu Gildersleva — čita prvu riječ ἐγώ¹³⁰⁾ kao

¹¹⁶⁾ Benseler, Kaegi, Senc „od α protet. + σκέλλω“, Menge od σκέλλω, isp. Boisacq s. v.

¹¹⁷⁾ Prihvaćaju ga i Dindorff i Schubert.

¹¹⁸⁾ V. Mart A/1.

¹¹⁹⁾ „Priprava za gozbu“.

¹²⁰⁾ koji u Id. I k = 20, 24 tako označuje prištiće na licu.

¹²¹⁾ koji u Carm. II, 8, 3 s. „dente nigro“ označuje potamnjeni zub.

¹²²⁾ Autor nije sasvim siguran, da je taj „troublesome“ epigram Posidipov.

¹²³⁾ Hermiona Orestu.

¹²⁴⁾ Dejanira Heraklu.

¹²⁵⁾ U istom pismu priopćuje Ovidije, da su se oba u pjesničkom radu međusobno podupirala, i da je Tuticanus ispjevao ep „Feakis“, dostojan Homera. Zato i Oxford Class. Dictionary kaže, da je Tuticanus nanovo pripovijedao homerske događaje u latinskom jeziku.

¹²⁶⁾ Slično i Chamisso u 22. pismu Ermanovu ocu (v. Ad. Erman „Mein Werden und mein Walten“, Leipzig, 1929.)

¹²⁷⁾ Točnije: Prva polovica imena Tuti/canus = trohej.

¹²⁸⁾ to ponavlja Ijesnik u IV, 14 i IV, 17, 1—2.

¹²⁹⁾ St. 162—173 je umetnuti govor frigijskog zarobljenika.

¹³⁰⁾ U stihu 162. Wilamowitzova izdanja „Die Perser“, Hinrichs, Leipzig, 1903.

ἔπω = ἔπομαι = ἔψομαι, ali mu zadaju poteškoće a) okrnjeni papirus, b) druga riječ u st. 162 noć, μοι (uz ἐγώ) t.j. c) protuslovlja u daljim stihovima (166, 170 — 3). Nepravilnosti (sintaktičke, dijalektičke i druge) tumači autor lijepo po — ondje citiranom — M. Croisetu, ali ne kaže, da je te nepravilnosti već Wilamowitz (1903) protumačio¹³¹⁾. — 8. G. C. Whittick u „Aufidienus Rufus, castris praefectus (Tacitus, Annales I, 20)“ prikazuje, kako jedni (spominje ih) hoće „intentus“ operis ac laboris, mjesto „intus“ o. a. l., drugi (spominje većinu) imaju h. l. „vetus“, no prema Tacitovu pisanju i vojničkom shvaćanju dolazi do rezultata: Niti „vetus“ niti „intentus“.

B) Prikazi:

1. J. A. Davison u prikazu knjige¹³²⁾: T. Wade Grey „The poet of the Iliad“ konstatuje, da je knjiga valjano izrađena, osobito zanimljiva i važna za sve, koji se bave Homerom, ali iznosi i neke protivne nazore te 9 posebnih prigovora. — 2. J. A. Davison u prikazu dviju knjiga, koje gotovo istodobno rješavaju probleme o postanku i razvoju Homerovih epā, i to: B. Marzulo „Il problema Omerico“¹³³⁾ i P. Mühl „Kritisches Hypomnema zur Ilias“¹³⁴⁾ ne slaže se ni s jednim ni s drugim autorom, ali se više i s većim poštovanjem bavi s Mühlom. — 3. T. A. Sinclair nalazi u knjizi: P. Shipp „Studies in the language of Homer“ množinu velikih nedostataka, nedosljednosti, neispravnosti i drugih negativnih pojava, koje nabraja. — 4. J. A. Davison ističe — uz nekoliko nedostataka tehničke naravi — veliku vrijednost opsežne¹³⁵⁾ knjige: P. Chantraine „Grammaire homerique. Tome II.: Syntaxe 1953.“, dok je isti autor g. 1952. izdao odličnu knjigu „Gram. hom. T. I. Phonétique et Morphologie“, koju su filolozi cijenili, a prof. Stanfor je upotrebio u izdanju Odiseje g. 1947/8. — 5. D. S. Robertson u prikazu knjige: J. Irigoin „Histoire du texte de Pindare“ drži, da je autor, iako smion u rekonstrukciji izgubljenih rukopisa, malo pridonio k sređenju Pindarovih tekstova. — 6. W. Beare u prikazu knjige W. Pickard¹³⁶⁾ „The dramatic festivals of Athens“ ističe dobar ukus autora, navodi dokaze u zgodnoj formi, iznosi nove nazore o: nošnji, maski, pravilu o 3 glumca, kretanjama kora i dr. — 7. E. A. Barber u prikazu: „Callimachus Hymni et Epigrammata. Edidit R. Pfeiffer“ ističe vrlo precizan tekst i hvali Index rerum notabilium i Index vocabulorum. — 8. H. Lloyd-Jones u prikazu novog izdanja¹³⁷⁾ knjige: Nicander: The poems and poetical fragments. Edited with a translation by A. S. F. Gow and A. P. Scholfield. 1953. kaže „Gow je izradio životopis, tekst i bibliografiju, Scholfield botaničko i zoološko gradivo i prijevod pjesme Θηριακά 57) i Ἀλεξίφάρμακα 56). Životinje i biline dobro su označene.“ — 9. R. W. Harrison prikazuje knjigu: John L. Myres „Herodotus, the father of history“, u kojoj — u I.

¹³¹⁾ Timotejev nomos Πέρσαι otkrilo je u egipatskom selu Abusir (nekad. Busiris) „Njemačko orijentalno društvo“ (Borchardt i Rubensohn), a original se nalazi u Berlinskom Muzeju.

¹³²⁾ Knjiga se sastoji iz 3 predavanja, držana g. 1949. I. „Pjesnikove prilike“: Homer je živio u 8. stolj. na Hiju i napisao Ilijadu za rapsode. Odiseju je napisao drugi pjesnik: II. „Pjesnikovi potomci Homeridi su najprije ceh rapsoda, a kasnije društvo, koje čuva Homerove tekstove i slavu“. III. „Stvaralački pjesnik“ = usmena predaja.

¹³³⁾ Marzulo: „Glupi petljanac, koji je raskomadao Homera, kojeg je imao pred sobom, sastavio je ep ovako: Odiseja, koja počinje sa VI. pjevanjem, a iza Odiseje Ilijada“.

¹³⁴⁾ Mühl „Čovjek „A“ (= Homer) složio je ciklus pjesama o srdžbi Ahilejevoj (+ neke epizode za rapsode n. pr. Hektor i Andromaha) i Praodiseju, dok je Ilijadu u sadašnjem bitnom obliku (s nekoliko manjih interpolacija kasnijih rapsoda) složio čovjek „B“, koji je živio u antičkoj kulturnoj sferi oko 600. pr. n. e., i koji je bio odgovoran za sadašnji oblik Odiseje (s nekoliko manjih interpolacija kasnijih rapsoda). „B“ nije Homer“.

¹³⁵⁾ VIII + 382 str.

¹³⁶⁾ Iza autorove smrti djelo su nadopunili T. B. L. Webster i asistentica D. J. Furlay.

¹³⁷⁾ Posljednje izdanje = O. Schneider 1856. g.

glavnom dijelu autor Herodota generalno ocjenjuje kao pisca historija, a tek u II. dijelu autor na osnovu specijalnih Herodotovih svojstava — uz topografske i stratičke elemente — pokazuje — protiv Powellove teorije, — zašto Herodot mora biti nazivan „pater historiae“¹³⁸). — 10. K. C. Guthrie ocjenjuje knjigu: L. Moulinier „Le pur et l'impur dans la pensée des Grecs“ ovako: Izvanredno detaljirana studija učenjaka s visoko razvijenim kritičkim osjećajem helenskoga shvaćanja čistoće i njoj oprečnoga: *καθαρός ἀκράτος* . . . Autor se najviše bavi 4. i 5. stoljećem, no o Platonu je premalo, inače je jasan. — 11. J. Tate u prikazu knjige M. Comfeld „Principium Sapientiae. A study of the origins of Greek philosophical thought“ pobija ili ispravlja autorove nazore: „Helenska filozofija ne može se nazvati znanstvena; što su Jonjani i njihovi nasljednici proizveli, bijaše dogmatička struktura osnovana na premisama „a priori“. („polija“) Helensko razmišljanje o naravi ne bijaše nikad u nekom stepenu slobodna konstrukcija intelekta, rasuđivanje direktnog opažanja“ (pob.) Tragovi oponašanja nisu u svakom slučaju ispunjenje dogmatičkog zvuka (pob.) „Platon identifikuje inspiraciju filozofa i inspiraciju pjesnika i proroka (ispravlja). — 12. G. B. Kerferd, kad je prikazao knjigu: C. J. de Vogel „Aristotle, the early Peripatetic School and the early Academy“ i iznio sve želje i prigovore, kaže „Preostaje činjenica, da je to vrlo korisno djelo“. — 13. R. J. Hopper prikazavši knjigu: T. A. Sinclair „A history of greek political thought“ kaže „Knjiga je od velike vrijednosti za historika i jednako za filozofa“. — 14. D. A. Rees u prikazu knjige: D. J. Allan „The philosophy of Aristotle“ ističe — uz neke želje: = nedostatke¹³⁹) — pozitivne uspjehe, jer je autor 1) Aristotelov život i djela, koja postoje, pokušao prikazati u pravoj svježini, a to je jedan od najtežih zadataka, 2) Aristotelovu filozofiju — koje su razvoj prikazali Jaeger i njegovi nasljedovači — opravdao istodobno kao potpuno čvrstu cjelinu, a ne samo kao skupinu nesuvislih promjena ili elemenata¹⁴⁰). — 3. U razvoju Aristotelove filozofije pokazao je odvajanje od Jaegera, Bignona, Guthriea, Morauxa 4) u „divnom“ pregledu Aristotelovih rasprava, koje postoje, diskutirao o nekim specijalnim točkama¹⁴¹) 5) Dao simpatičan razvoj Nikomahove Etike¹⁴²) 6) Napisao odličnu bibliografiju. — 15. D. A. Rees u prikazu knjige: S. M. de Rijk „The place of the Categories¹⁴³) of being in Aristotles philosophy“ upozoruje, da je autor, koji je u reviji „Mnemosyne“ g. 1951. iznio, da je Aristotel sam opisao kategorije u „Metafizici“, sada u ovoj radnji iznio, da je Aristotel opisao kategorije u „Kategorijama“, ali da je Rijk slabo uspio čitače uvjeriti o kontrastu između kategorija opisanih u „Metafizici“ i „Kategorijama“. Autorovo je ispitivanje o Aristotelovu raspravljanju *περί ἀληθείας* generalno ispravno, ali manje ispravno u razlikovanju *συγκείμενον* („ontological“) od *σύνθετον* („logical“), iako autor nakon raznolikog kolebanja konačno ipak prihvaća, da *συγκείμενον* ima prednost. — 16. F. H. Sandbach knjige „Plutarchi Moralia. Vol. VI. Fasc. II. Ed. M. Pohlenz“ osobito hvali „junačkog veterana“ Maxa Pohlenza, jer je stručnjački svestrano popravio tekst Plutarhových polemičkih spisa protiv Stoika i Epikurovaca¹⁴⁴). — 17. J. O. Thomson hvali — radi iscrpljive studije o rukopisima i radi zanimljive bibliografije — „vrlo učenu“ i „prijeako potrebnu“ knjigu: A. Diller „The tradition of the Minor greek Geographes“, ali protestira, što autor snizuje vrijednost djelima: A. Berthelot „L'Afrique saharienne et soudanaise“ 1927. i Forbiger „Handbuch der alten Geographie 1842—8, 1877. — 18. O. Skutsch prikazuje dvije knjige, koje je napisao S. Mariotti (1) „Livio Andronico e la traduzione antistica. Saggio

¹³⁸) Tim prikazom upotpunjujem svoj prikaz o istoj knjizi izrađen po „Oksfordskom klasičnom tromjesečniku, Jan.—April 1953“, a štampan u Ž. A. 1954. sv. 2. str. 393.

¹³⁹) Premalen broj napomena ispod teksta.

¹⁴⁰) Taj je uspjeh „najviši mogući“, ali „generalno govoreći, dok se sumnje mogu iznesti kod detaljiranog ispitivanja autorova prikaza“.

¹⁴¹) N. pr. o vošč-u, autor je diskutirao sasvim drukčije nego J. Owens.

¹⁴²) Prikazivač žali, što autor tu ne govori o Aristotelovu etičkom shvaćanju kroz „Protrepticus“, ni o Eudemovoj Etici.

¹⁴³) *Κατηγορίαι*.

¹⁴⁴) Prikazivač nije spomenuo naslove tih polemičkih spisa, pa su to vjerojatno: *Περὶ Στωικῶν ἐναντιωμάτων* i *Πρὸς Κολώτην*. (K. bio je Epikurovac).

critico ed edizione dei frammenti dell'Odyseea“ 2) „Lezioni su Ennio“. U prikazu (1) iznosi općeni prigovor: Nedostatak knjige je u tom, što autor gotovo grozničavo željom želi proširiti naše znanje preko granica čvrsto postavljenih dokazima i ove specijalne: Utjecaj Antimaha na Livija je čista „extravaganza“ . . . ne stoji, da je Livije namjeravao reproducirati pjesništvo iza Homera nego samog Homera . . . ne stoji, da je Livije bio „un geniale innovatore . . .“ ali „Uvod u ediciji Odiseje je ispravan, sjajan i koristan“ kaže prikazivač, koji ističe i obrazlaže, da su metrički problemi diskutirani dokazljivim načinom, da je sama edicija odlična. U prikazu (2) ističe, da je knjiga o Eniju puna zanimljivih napomena o tekstu, tumačenja o Annalima, ali se ne slaže s autorovim nazorima, a) da je Enije Annale napisao iza pjesme „Hedyphagetica“¹⁴⁵⁾, b) da je Enije¹⁴⁶⁾ sanjao o Homeru i da se sastao s Muzama, c) o Enijevim Satirama¹⁴⁷⁾. — 19. John G. Griffith u opširnom prikazu knjige: P. J. Enk „Plauti Truculentus, cum Prolegomenis, Notis criticis, Commentario exegetico“ ističe, da je to „valjano“ izdanje „i, zanemarene“ drame moralo dobiti komentar, pa opravdava autorov postupak s tekstom, iznosi autorove rezultate o Plautovu helenskom originalu¹⁴⁸⁾ i o datiranju drame, odobrava tumačenja pojedinih riječi s najprikladnijim engleskim izrazom, tumačenje poretka riječi, tumačenje sintaktičkih pojava, paralele od Lukijana i Alkifrona¹⁴⁹⁾ za rješavanje izvjesnih problema, odobrava i metričku analizu, u kojoj je nekolikoput odstupio od Lindsay-a¹⁵⁰⁾, uz kojeg je dosad vjerno pristajao¹⁵¹⁾, ali kod svakoga od tih odobravanja iznosi prikazivač i svoje primjedbe pa ipak veli konačno, da bi bio žalostan, kad bi njegove „dugačke“ primjedbe umanjile njegovo štovanje i divljenje, za tako častan i vrijedan pothvat. — 20. W. Beare u prikazu knjige: A. Pratesi „Terenzio Comedie. Volume secondo: Formione. La Suocera. I due fratelli“ najprije konstatuje, da nam je autor dao jasan, čitak i generalno točan tekst, obilan aparat, ugodan prijevod i osobit predgovor; zatim poredi — u 4 primjera — takst edicije Pratesi s edicijama prethodnika: Lindsay i Marouzeau¹⁵²⁾, ispravlja nekoliko mjesta u autorovu prijevodu, konačno ističe osobito zanimljiv predgovor, u kojem autor pokazuje, da je Terencije 1) bio član collegium-a počtarum 2) bio glasnik humaniteta. — 21. M. Plainauer u prikazu knjige: A. G. Lee „Ovidi Nasonis Metamorphoseon liber I. ističe najprije, da je izdanje udešeno za 6. razred gimnazije i za sveučilišne slušače, zatim iznosi sadržaj: Primjeren uvod, u kojem je prikazan život i rad Ovidijev, poseban prikaz Metamorfoza, engleski prijevod s Ovidijevim heksametrom, tekst, tumač, kritičke bilješke, kratak index. Konačno predlaže u tekstu i komentaru promjene i pobija autorovo utvrđivanje Ovidijeve upotrebe ritma i fonema. — 22. J. H. Simon prikazuje knjigu: G. Julii Caesaris Commentarii. Edidit Alfredus Klotz. Vol. I. Commentarii Belli Gallici, Editio quarta ovako: Klotz se u svom IV izdanju C. C. B. G. 1952. savjesno — bilo prihvaćanjem ili pobijanjem — osvrnuo na literaturu¹⁵³⁾ izašlu o tom predmetu u raznim revijama iza autorova III. izdanja iste knjige g. 1938. Zato je i tekst većinom¹⁵⁴⁾ odličan, kritički aparat precizan i jasan, jer je izdavač — uz mnoge nove napomene — prijašnje kratice proširio, a neke nepotrebne bilješke izostavio, u Predgovoru i tekstu malo pogrešaka. — 23

¹⁴⁵⁾ Prvu polovicu te složenice raznoliko pišu: Hedy, Hedū, Hedes, o čemu pobjliže Baehrens u „Fragmenta počtarum Romanorum“.

¹⁴⁶⁾ U I. knjizi „Annala“ kod tumačenja prve riječi, sačuvanog 1. stiha, „Musae . . . Olimpum“, Baehrens u „Fragm. poet. Rom.“ navodi razne citate o tom Enijevu sanjanju.

¹⁴⁷⁾ Autorov tumač o „Satirama“ prikazivač naziva „cena dubia“.

¹⁴⁸⁾ Original nije Menandar ni Diifil, nego — kako i Wilamowitz drži — neki imitator Menandrov ili Diifilov.

¹⁴⁹⁾ Alkifron je u svojim „Pismima“ iznio slike, koje potječu iz Lukijanovih dijaloga, a mnoge iz antičke komedije, kako to prikazuje Leo u „Plautinische Forschungen“, 142 i d.

¹⁵⁰⁾ W. M. Lindsay je napisao „Early latin verse“ i izdao Terencijeve drame.

¹⁵¹⁾ pa prihvaća mogućnost elizije na s, hijat i sillabu anceps.

¹⁵²⁾ Marouzeau je izdao Terencija u nakladi Budé (Paris).

¹⁵³⁾ Pisci tih članaka jesu: Barwick, Jachman, Knoke, Fuchs, Klotz.

¹⁵⁴⁾ Prikazivač predlaže neznatan broj izmjena u tekstu.

R. H. Martin u prikazu knjige: „*P. Cornelii Taciti libri qui supersunt*“. Post C. Halm — G. Andresen septimum edidit Ericus Koestermann. *Tom I. Annales*“ odobrava autorov konzervativizam, po kojem izdavač treba da bude prema rukopisu „loyal“ — kako je to izdavač u Predgovoru svog II. izdanja sam izjavio¹⁵⁵), ali drži, da je autor kao izdavač II. izdanja odviše konzervativan, pa zato prikazivač ispravlja autorovu upotrebu rukopisa i autorov tekst u Annalima, a rado ističe, da je kritički aparat II. izdanja — prema uputama modernih stručnjaka — obilniji i da ima više vlastitih imena nego u I. izdanju. — 24. W. S. Maguinness u prikazu knjige: M. Schuster „*C. Plinii Secundi Epistolarum libri novem. Epistolarum ad Trajanum liber. Panegyricus*“. Editio altera aucta et correctior“ ističe usavršavanje ovog II. izdanja g. 1952.: veći format, predgovor štampan ljepšim slovima, pogreške i štamparske pogreške su ispravljene, bibliografija povećana . . . ali — prema izjavi izdavača u I. izdanju Plinijevih Epistula g. 1933., da je on načelno protiv popravljivanja teksta — tekst je II. izdanja, priopćuje prikazivač, izveden nepromijenjen, osim na nekim mjestima¹⁵⁶), dok su izdavači Plinijevih Epistula prije M. Schustera, počevši od Keila (1853) do g. 1933 bili manje konzervativni nego M. Schuster¹⁵⁷). — 25. B. Nicholas u prikazu djela: C. Pharr „*The Theodosian Code and Novels and the Sirmundian constitutions. A translation with commentary, glossary and bibliography*“ podaje čitavom djelu to veću vrijednost, što veće bijahu teškoće — koje navodi — prijevoda i tumačenja. — 26. B. R. Bradley u prikazu knjige: H. Hagedahl „*La correspondance de Ruricius*“ priopćuje najprije, da su Zbirku od 22 pisama, koja je slao latinist Ruricius¹⁵⁸) raznim adresatima¹⁵⁹), izdali prije autora razni — ondje spomenuti — izdavači, a zatim podaje sadržaj eseja, u kojem autor (u pogl. I—VII.) govori o životu, djelima, ritmici, stilistici i tekstu Ruricijevu. — 27. E. W. Bower uz prikaz sadržaja¹⁶⁰) knjige: M. L. Clarke „*Rhetoric at Rome. A historical survey*“ ocjenjuje knjigu ovako: 1. Takav generalni pregled retorike dosad u engleskoj literaturi nije izašao. 2. Autor retoriku obrađuje kao dio rimske kulture. 3. Knjiga će držati svoje mjesto kao „standard work“ i u budućnosti. — 28. W. L. Lorimer u prikazu knjige: Ed. Schwyzer „*Griechische Grammatik*“ auf der Grundlage von Karl Brugmanns Griechischer Grammatik. Dritter Band: *Register von Demetrius J. Georgacas* (Handb. d. Altert. II, 1,3) ističe prijeku potrebu tog Indexa Brugmannovoj „standard“ gramatici, priznaje potpunu za taj posao sposobnost prof. Georgacasa i njegovih suradnika (prof. A. Debrunner i Dr. H. Schwyzer), priopćuje — u znak zadovoljstva — sadržaj i njegovu diobu u 8 odsjeka, ali primjećuje — uz obrazloženje — da II. vol. Indexa nije tako zgodan za upotrebu kao što je I. vol. — 29. D. M. Jones prikazuje 3 knjige: 1) H. Jansen „*Historische Grammatik van het Latijn. Deel. I.: De Klanken*“. 2) M. Niedermann „*Historische Lautlehre des Lateinischen. Dritte, neubearbeitete Auflage*“. 3) Fr. Stolz „*Geschichte der lateinischen Sprache. Dritte, stark umgearbeitete Auflage von Albert Debrunner*“. Ad 1) Uz konstataciju, da je Uvod, u kojem autor na 100 stranica daje generalni pregled latinske fonetike, nerazmjerno predugačak, pa je raspravljanje na preostalih 20 stranica često prekratko, a po tom i nejasno; prikazivač čestita autoru — „te male privlačive knjige“ — jer je u njoj koncizan bez prenatrpanosti podataka, jer je jasno predao izbor zanimljivih primjera, našao mjesta za citate latinskih gramatičara i za upute o literatnim i epigrafičkim tekstovima i jer je s kratkom bibliografijom, s 2 indeksa i s tablom sadržaja podao kompletan volumen. — Ad 2) Prikazivač ističe, da je III. (njemačko i francusko)

¹⁵⁵) U Predgovoru II. izdanja kaže izdavač „U I. izdanju mnogo sam u tekstu mijenjao potaknut mladenačkim žarom, a sad sam tekst uredio strogo kritički“.

¹⁵⁶) Prikazivač navodi 16 takvih mjesta.

¹⁵⁷) U toj grupi izostavio je prikazivač a) Izdanja talijanska, francuska, njemačka od g. 1471 (najstarije!) — 1843, što ih navodi Francuz A. Waltz na str. XXV. svog izdanja 1913., b) Izdavače: francuske, engleske; njemačke od g. 1843—1894, koje navodi također izostavljeni Kreuser u svom izdanju (Teubner) 1894.

¹⁵⁸) iza g. 507. n. e.

¹⁵⁹) među njima je i Sidonius Apollinaris, o kojem v. bilj. 52.

¹⁶⁰) Pogl. I. Helenski temelj. II. Kako bi uvedena helenska retorika. III. Rhetorica ad Herennium. IV. Utjecaj retoričkog učenja prije Cicerona. V—VII. Ciceron, Kvintilijan, Tacit, Kasiodor. VIII. Vrijednost retoričkog školovanja.

izdanje (1953) po osnovi i svrsi blizu II. (francuskom) izdanju¹⁶¹), ali da u mnogom pogledu zaostaje na njim, pače da zaostaje i za knjigom Jansena (gore broj 29) I), koji govori o položaju latinskoga jezika među indo-evropskim jezicima, čega u Niedermannovoj knjizi nema. — Ad 3) III. izdanje, koje je priredio i kojemu je A. Debrunner napisao „valjan, koncizan i informativan“ Uvod, znatno se razlikuje od prijašnjih izdanja¹⁶²) po znatnim promjenama: tekst, historija latinskog jezika u odnosu prema indoevropskim jezicima, razvoj jezika u periodu predliterarnoj i arhaičkoj¹⁶³), bibliografija . . . bogato gradivo strpano u malen¹⁶⁴) prostor. — 30. *A. J. Beattie* u prikazu knjige: A. J. van Windekens „Le Pélasgique“ izvodi, da autor nije dokazao, da je pelazgički jezik bio prehelenski, ali ističe, da je s lingvističkog gledišta knjiga vrijedna i korisna, osobito za daljnja istraživanja. — 31. *D. M. Jones* u prikazu knjige: R. Adrados „La dialectología griega como fuente para el estudio de las migraciones indoeuropeas en Grecia“ iznosi prema autorovoj metodi čiste lingvistike bez arheoloških i historijskih dokaza njegov historijski zaključak: U Predijalektu (u I. helenskoj zajednici) počinju već dijalektičke razlike, koje stvorile temelje za kasniju diobu u Zapadne Helene (konzervativnije) i Istočne Helene (naprednije: Ahejci, Atičani — Jonjani); zatim uz kritiku autorove metode¹⁶⁵) označuje slab uspjeh historijskog zaključka, ali ističe vrijedna opažanja osobito o t. zv. miješanju dijalekata, čime je učinio veliku uslugu klasificiranju i ispitivanju uvjeta valjanosti mnogih načela, koja su često bila nesistematski upotrebljavana u studiju helenskih dijalekata. — 32. *A. C. Woodhead* prikazuje od J. de Gall-a 2 knjige: 1) „Le Tibre, fleuve du Rome, dans l'antiquité. 2) „Recherches sur la culture du Tibre“ ovako: Za 1. veće, „pomno izrađeno“ djelo o rijeci Tiberu upotrebio je autor antiku i najnoviju, a osobito arheološku, geografsku i hidrografsku literaturu, dok je u 2. manjem djelu prikazan „Pater Tiber“ na umjetničkom temelju: na kipovima, slikama, novcima i zavjetnim pločama. — 33. *V. D. Balsdon* u prikazu knjige: L. Halkin „La supplication d'action de grâces chez les Romains“ daje sadržaj prve¹⁶⁶) knjige o zabilježenim suplikacijama kod Rimljana i ovu ocjenu: „Što je poznato o zabilježenim suplikacijama¹⁶⁷), u toj je knjizi jasno i zgodno izloženo. Zato toj knjizi kao djelu upućivanja ne može prestat i vrijednost“. — 34. *F. W. Walbank* u prikazu knjige: R. S. Broughton „The magistrats of the roman republic. Volume II: 99 B. C. — 31 B. C.“ daje iscrpljiv sadržaj II. vol.¹⁶⁸), gdje su obrađeni Fasti od 99 B. C. do 31 B. C., iscrpljivi sadržaj 1. 2 i 3. appendix-a te 1. i 2. index-a, a završuje ovako: „Editor može imati zadovoljštinu, da je stvorio „standard work“ koje će i nadalje biti prijeko potrebno svima, koji se zanimaju za rimsku republiku“. — 35. *Steven Runciman* u prikazu knjige: A. A. Vasilev „History of the Byzantin Empire“ donosi najprije podatke o razvoju i opsegu dotadašnjih pet izdanja¹⁶⁹) te knjige od g. 1918 do 1952, zatim ističe prednosti i nedostatke pojedinih izdanja te njihovu međusobnu vezu, a konačno izjavljuje: „Više od nedostataka vrijedi autorova visoka — „standard“ — učenost, krajnja točnost i velikodušnost u sporu sa znanstvenim protivnicima, pa zato je ta knjiga, koja je divan sadržaj bizantinske historije, potpuno dostojna tog odličnog

¹⁶¹) I. njemačko izdanje g. 1526., za 15—18 godišnjaka, II. francusko izdanje g. 1931. za sveučilišne studente.

¹⁶²) I. izdanje g. 1910. II. izdanje g. 1922.

¹⁶³) Tu su — pokazuje izdavač — fragmenti Enijevih Annala važniji nego Enejida.

¹⁶⁴) Knjiga je izašla u Zbirci „Göschel“, koja izdaje knjige malenog formata 10 × 15, ali odlična sadržaja.

¹⁶⁵) Tragovi brze preparacije, nedostaci iz bezbrižnosti, ne iz neznanja.

¹⁶⁶) Autor, prof. Halkin, izjavljuje — veli prikazivač — da nitko prije nije napisao knjigu o tom predmetu.

¹⁶⁷) Suplikacije su spomenute u P. W. R. E.

¹⁶⁸) I. volumen tog važnog djela („important work“) — kaže prikazivač — ocijenjen je i pohvaljen u „Classical Review“ LXVII, 1953. 111—13.

¹⁶⁹) I. i II. izdanje rusko u 2 sveska, III. englesko u 3 sveska, IV. francusko u 2 sveska, V. englesko u 1 svesku s dodatkom „Bizantinska historiografija“.

doyena bizantinskih historičara. — 36. *J. A. Davison* ocjenjuje zbirku *Ἑμνητεία*¹⁷⁰⁾ i veli, da je čitava zbirka valjano izdana i vrlo impresivna, tek žali, što nije podano priznanje svečarevim zaslugama za radnje o Lukijanu, zatim uz kratak sadržaj i tumač navodi zanimljive priloge, od kojih ovdje priopćujem ove: *Werner Jaeger* „Diokles von Karystos und Aristoxenos von Tarent über die Prinzipien“. *Fr. Klingner* „Ohnmacht und Macht des musischen Menschen“¹⁷¹⁾. *K. Meister* „Horazens Willkommengruß an einen Spätwiederkehrer“¹⁷²⁾. *V. Pöschl* „Das Zeichen der Venus und die Gestalt des Aeneas“¹⁷³⁾. — 37. *M. Edwards* prikazuje 8 izdanih školskih knjiga 1) *Gould—Whiteley* „Hor. Ode. I. knj.“ 2) *Gould—Whiteley* „Livij. I. knj.“ 3) *Gould—Whiteley* „Caesar, Galski rat, IV knj.“ 4) *Nash—Williams* „Poraz Hanibala“ (Izyci iz Liv. XXV—XXX). — 5) *Irvine* „Tacit“ Historije I. i II. 6) *Handford* „Caesar, Galski rat, II. i III.“ 7) *Cooper* „Ciceron o sebi preveden na engleski“. 8) *Nairn* „Helenski po čitanju“. Prikazivač ističe priloge kod 1) O metrima u Horacija, kod 2) O znamenitim muževima antike historije, kod 3) O strukturi Cezarova mosta, kod 4) O Livijevu stilu, a kod svih knjiga od 1—4 nalazi valjan tekst, vrijednu pomoć za teška mjesta: literarni i ugladeni prijevod, jasne bilješke i primjerene upute u gramatičke detalje¹⁷⁴⁾. Izdanja 5) i 6) su za zrelije dake, ali je među tim knjigama razlika: U „odličnom“ „teško očekivanom“ izdanju Tacit. Historija dao je iskusni profesor bilješke sažete („terse“), ali one uvijek osvijetljaju i potiču na daljnja proučavanja, dok je izdavač knjige 6) najviše nastojao, da poda jasnu sliku vojničkih i političkih problema onoga doba¹⁷⁵⁾. U omotu 7) knjiga — „to je novost“ — je 25 praznih papira, da daci mogu — to je stari engleski običaj na kraju studija — prevoditi Cicerona na engleski. Knjizi 8) iako je za inteligentne učenike, a učenje traje dvije godine i većina je tih sentenca od originalnih autora, prikazivač drži, da bi bila potrebna dobra zbirka slika.

C) Kratki prikazi:

1. *J. A. Davison* daje potanki sadržaj uz male ispravke knjige: *R. Hampe* „Die Gleichnisse Homers und die Bildkunst seiner Zeit“. — 2. *D. W. Lucas* ispravlja neke nazore u knjizi: *E. T. Owen* „The harmony of Aeschylus“, jer drži, da bi ih tako ispravio odličan poznavalac *Eshila*, prof. *Owen*, koji je umro g. 1948, pa je njegov sin sastavio iz očevih predavanja knjigu i izdao g. 1952. — 3. *A. M. Dale* prikazuje doktorsku disertaciju: *J. Opstelten* „Sophocles and Greek pessimism“¹⁷⁶⁾: Autor rješava pitanje „Može li se Sofoklo smatrati pesimistom?“ tako da prihvaća helenski pesimizam kao vrst osujećenog eudemonizma (ne hedonizma), pa je finalni utisak pesimizma ublažen djelovanjem njegova temperamenta. — 4. *J. Tate* u prikazu rasprave: *W. Vollgraff* „L'oraison funèbre de Gorgias“¹⁷⁷⁾ drži, da autor 1) traži definitivne tragove Gorgijinih specijalnih ideja, od kojih se mnoge ponovno pojavljuju u *Isokrata*, 2) hoće opisati osobu Gorgije, zatim ispravlja prijevode riječi *πρόβος*, *ζῆλος*, a kao rezultate navodi: Potvrdu Platonove procjene o „relativizmu“ i „amoralizmu“ Gorgije i drugih glavnih sofista i jaku obranu za Platonov kritizam njihova poučavanja. — 5. *G. B. Kerferd* u prikazu knjige: *A. Rivier* „Un emploi archaïque de l'analogie chez Héraclite et Thucydide“, u kojoj su sjedinjena

¹⁷⁰⁾ Svečani spis, što su ga profesoru klas. filologije u Heidelbergu, Otonu Regenbogenu, prigodom 60 godišnjice 14. II. 1951. prikazali bivši učenici i prijatelji, iz Njemačke (4) iz Švicarske (2), iz Švedske (1) iz SAD (1).

¹⁷¹⁾ Hor. Carm. II, 13.

¹⁷²⁾ Hor. Carm. II, 7.

¹⁷³⁾ Verg. Aen. VIII, 520—3.

¹⁷⁴⁾ U tom su popisu kod svake od tih knjiga navedene: mape, fotografije i crteži.

¹⁷⁵⁾ Za knjigu 5) i 6) ima i poseban rječnik.

¹⁷⁶⁾ Preveo s holandskog jezika *J. A. Ross*.

¹⁷⁷⁾ Prikazivač kaže, da je to kratak fragmenat nadgrobno govora, citiranog po Filostratu, ali nije označio Filokratov spis, pa naslućujem, da je to iz spisa *Βίαι σοφιστών*.

dva odvojena članka¹⁷⁸⁾ obrazlaže, da autorov nazor, po kojem u I. članku treba isključiti iz fragmenta ἐμβαίνουσιν kao interpolaciju, stvara nove poteškoće, a da autorov tumač riječi εἰκαστής u II. članku odbija radi njegove nedosljednosti i drugih slabih argumenata. — 6. G. B. Kerferd prikazuje knjigu: Em. Michelakis „Platons Lehre von der Anwendung des Gesetzes und der Begriff der Billigkeit bei Aristoteles“ ovako: „Autor promatra teoretičke temelje o granicama, koje postaviše Platon i Aristotel u primjeni zakona u društvima i dokazuje, da su Platonovi nazori bili osnovani skroz na teoriji forme, što prikazivač pobija na više načina, a na osnovi Aristotelovih spisa“. — 7. K. C. Guthrie u prikazu studije: E. Papanoutsos „La catharsis des passions d'après Aristote“ daje sadržaj studije: Platon je u „Republiki“ stavio 2 prigovora Aristotelovoj Poetici 1) da je to imitacija imitacije i dvostruko udaljena od realnosti, 2) da nije dobro svojstvo muža i njegova nacionalnog značaja. Aristotel je odgovorio u Poetici 1) Pjesništvo nije mehanička reprodukcija, a reprodukcija καθόλου događaja, 2) da je Catharsis nauka, što autor popraćuje s nazorom o katarzi kao o metabolizmu. — 8. D. A. Rees u prikazu djela: R. Hope „Aristotle's Metaphysics newly translated as a Postscript to Natural Science“ izvodi, da je tekst i tumač potpuno uspio, a tako i prijevod u svježini i u reprodukciji smisla originala, samo s obzirom na modernog čitača, izrazio bi neke pojmove drukčije, a ne slaže se ni s naslovom Τὰ μετὰ τὰ Φυσικά. — 9. G. B. Kerferd u prikazu polemičnog spisa: J. de Vries „Anthisthenes Redivivus. Poppers attack on Plato“ pristaje uz autora, koji je ustao protiv vrlo dobro poznatih Popperovih¹⁷⁹⁾ krivih tumačenja Platona. — 10. J. Tate nakon detaljnog prikaza radnje: M. Andronikos „Ὁ Πλάτων καὶ ἡ τέχνη. Οἱ Πλατωνικὲς ἀπόψεις γὰρ τὸ ὅρατο καὶ τὴν εἰκαστικὴν τέχνην“ ističe, da je autor o Platonovu odnosu prema lijepim umjetnostima iznio mnogo više nego postoji u Platonovim spisima. — 11. G. B. Kerferd u prikazu rasprave: P. Kuharski „Étude sur la doctrine pythagoricienne de la Tétrade“ daje sadržaj: Mjesto u Aristotelovu spisu Περί ψυχῆς I, 2, 404b 18—27 obično se pripisivalo Platonovoj nauci o idealnim brojevima, ali autor poriče, da je to uopće bila Platonova nauka, jer tvrdi, da je to nauka Pitagorovaca sadržana u Tetradi. Nakon toga iznosi prikazivač poteškoće za autorovu tvrdnju. — 12. J. Tate u prikazu knjige: C. Diano „Forma ed Evento“. Principii per una interpretazione del mondo Greco“ objavljuje najprije njen sadržaj: Stoici zabacuju formu, a prihvaćaju orijentalni „evento“, a kako orijentalna svojstva, koja pripadaju kategoriji evento-a, dominiraju i u prehelensko i u helensko doba, helenska umjetnost, književnost i religija je dinamička, individualistička i ženska¹⁸⁰⁾, dok u klas. doba prevladuje „forma“ (stabilnost)¹⁸¹⁾ i muška oznaka. Zatim s nekoliko primjera pokazuje prikazivač, da detaljna aplikacija te teorije, kako se čini, ne ulijeva mnogo svetla u „Helenski svijet“. — 13. G. B. Kerferd o knjizi „Panaetii Rhodii Fragmenta collegit iterumque edidit Modestus van Straaten“ — budući da je I. izdanje, izašlo 1946, dobro prikazano u „Classical Review-u“ LXI (g. 1947) — ističe generalno gledište pa veli, da je autorovo načelo — dati sigurne Panetijeve fragmente — ispravno, hvali „Stoicorum Index“ i ispravljene mnoge pogreške, dok postanak nekih „errata“ pripisuje brzini. — 14. D. M. Jones prikazuje knjigu: J. Mette „Parateresis, Untersuchungen zur Sprachtheorie des Krates von Pergamon“¹⁸²⁾ ovako: Autor — kao protivnik analogističke škole, — radi po empiričkoj¹⁸³⁾ metodi te traži tragove lingvističke i kritičke teorije Kratesa na području gramatičkog, dijalektičkog i poetičkog kriticisma, kuša naći empiričku metodu u Kratesovim studijama atičkog dijalekta i Homerove dikcije. Knjiga je važna za proučavanje Varronova djela „De lingua latina“, a vrijedna za historiju

¹⁷⁸⁾ I. = tumač Heraklitova Fragmenta 12. ποταμοῖσι... ἀναθυμῖωνται II. = značenje riječi εἰκαστής u Tukidida I: 138.3 (opis Temistokla).

¹⁷⁹⁾ K. Popper „The open society and its enemies“ (1945. i 1952.) i holandski prijevod.

¹⁸⁰⁾ Τύχη = stoičkoj εἰμαρμένη.

¹⁸¹⁾ Tako uči Aristotel i Epikurovcí.

¹⁸²⁾ Točnije Κράτης Μαλλώτης (grad Malos u Kilikiji). Knjiga Παρατήρησις je nastavak knjige istoga autora „Sphrizopoiia, Untersuchungen zur Kosmologie des Krates von Pergamon“.

¹⁸³⁾ bolje „po anomalističko-empiričkoj“ metodi.

antikle učenosti s obzirom na gramatičku nauku. — 15. *D. A. Rees* u prikazu knjige: Ph. Villiers Pistorius „Plotinus and Neoplatonism. An introductory study“ iznosi više prigovora: Naslov zavodi (zavarava), jer je autor prikazao Plotina, a ništa o drugim članovima novoplatoničke škole . . . Pretjerani su autorovi prikazi o utjecajima novoplatonizma na kršćanstvo, o srodnosti između novoplatoničkog Trojstva i kršćanskog Trojstva . . . Malo on cijeni Platona, krivo je obradio Aristotelovu teoriju o intelektu. Ipak mu knjiga ima zasluga: dokumentirana je originalnim tekstovima, jasno dokazuje Plotinovu moć, ima malo štamparskih pogrešaka. — 16. *F. W. Walbank* u prikazu knjige: S. Gerevini „Plutarco: Vita di Flaminio“ izvodi da je knjiga — izuzevši neke sitne nedostatke — savjesno izrađena, i to Uvod (u kojem je obrađen Plutarh i Flaminin), tekst uglavnom Zieglerov prijevod¹⁸⁴), komentar i — za univerzitetske studente — korisna bibliografija. — 17. *N. G. Hammond* ocjenjuje knjigu: Ch. Sherman „Diodorus of Sicily“¹⁸⁵) ovako: Kritičko izdanje. Prijevod svjež, jedar i okretan¹⁸⁶). Bilješke kratke, svrsishodne zamjenjuju upute o antičkim piscima. — 18. *J. Tate* daje kratak sadržaj djela: B. Snell „The discovery of the mind. The greek origins of european thought“¹⁸⁷). Glavni je predmet: Razni pogledi historijskog sustava, po kojem se prirodni nazor o prirodi čovjeka postepeno učvrstio. — 19. *O. Skutsch* ocjenjuje knjigu¹⁸⁸): Fr. Corte „Sarsina a Roma“ ovako: Autorove su bilješke poučne, ali i takve, koje pokazuju, da on citira ono, što nije čitao . . . On suviše dokazuje poznate podatke i zamjenjuje izvore. U 2. polovini knjige (st. 210—344) su sadržaji i ocjene drama. — 20. *H. J. Rose* u prikazu knjige: Fr. Giancotti „Virgilio, Le Bucoliche“ prigovara u Uvodu: na nazorima o strukturi, aranžmanu, izdanju u antiki poretku: 7, 3, 2, 8, 10, 4, 5, 6, 1, 9, netočnostima u tekstu, prijevodu nekih riječi, prekratkim i često nejasnim bilješkama i tumačenjima. — 21. *H. J. Rose* pobija ukratko razne podatke i rezultate u „važnoj ali prekratkoj“ brošuri: H. Wagenvoort¹⁸⁹) Vergilius Ecloga I. en IX“ i dodaje, da će više o tom disputirati u reviji „Melpomene“ 54. p. 57—68. — 22. *R. D. Williams* u prikazu knjige¹⁹⁰): L. Hermann „Virgile, Bucoliques“ pobija navod autora, da su pjesme u početku kršćanske ere imale „standard format“ od 18 linija na svakom stupcu ili stranici, ne slaže se s krajnjim autorovim izjednačenjem lica u pjesmi s realnim licem te iznosi nekoliko prigovora tekstu. — 23. *R. D. Williams* u prikazu knjige: H. Altevoigt „Labor improbus. Eine Vergilstudie“ iznosi autorovo novo tumačenje rečenice „Labor improbus . . . egestas“ (Georg. I. 145/6) uz zanimljivo autorovo obrazloženje. — 24. *R. D. Williams* u prikazu knjige: A. Tomsin „Étude sur le commentaire Virgilien d'Aemilius Asper“ priopćuje, kako autor — uz odličanu znanstvenu opremu (jaki argumenti, bibliografija sa sholijama, index, appendi s Asperovim fragmentima) — dokazuje, da ti „nevažni“ fragmenti (ima ih 44) pripadaju Asperovu djelu „Quaestiones Vergilianae“, u kojem raspravlja o Vergilijevu jeziku i gramatici. — 25. *F. H. Sandbach* ocjenjuje radnju: P. Grimah „Les intentions de Propertius et la composition du livre IV. des „Élégies“ ovako: Arhitektonsko uređenje Propertijevih pjesama u IV knjizi — prema autorovu pokusu — jest vjerojatno, ali je manje vjerojatno, da će svatko priznati, da je sve te harmonije i oprečnosti, kako ih prikazuje autor, namijenio i htio Propertije. — 26. *L. H. Greenwood* prikazuje knjigu: „M. Tulli Ciceronis pro M. Caelio oratio“ i konstatuje, da je to II. izdanje¹⁹¹) u mnogočemu bolje od I. izdanja, a osobito ističe bolji tekst, koji je Clark-ov kao i u I. izdanju, ali je izdavač uzeo mnogo podataka od Klotzova (Teubner) izdanja, a osim toga je u komentaru na 100 mjesta pokazao razliku između oksfordskog i

¹⁸⁴) I. talijanski prijevod izašao je g. 1775.

¹⁸⁵) Diodorova Βιβλιοθήκη izdaje se u XII. svezaka. Ovdje je VII. svezak, (knjige XV, 20. XVI, 23.).

¹⁸⁶) Ipak prikazivač na 4 mjesta drukčije prevodi.

¹⁸⁷) Na engleski je preveo G. Rosenmeyer po II. izdanju autorove knjige „Die Entdeckung des Geistes“, u kojem je novo poglavlje „Ljudsko znanje i božansko znanje među vranim Helenima“. I. izdanje prikazano je u „Classical Review“ LXII, 80.

¹⁸⁸) Istraživanja o Plautu — kaže prikazivač — napisao je Coste nezadovoljan sa dosadašnjim prikazima o Plautovu životu, radu i uspjesima.

¹⁸⁹) Belgijski Flamanac.

¹⁹⁰) Izdanje i prijevod.

Teubnerova teksta, a kod mnogih teških mjesta dao je engleski prijevod, povećao bibliografiju i ispravio mnoge pogreške I. izdanja, pa II. izdanje nema štamparskih pogrešaka. — 27. *W. S. Maguinness* u prikazu II. sv.¹⁹³) zbirke: Ed. Gallelier „Panegyriques latins“ daje sadržaj¹⁹³), a zatim ističe odlične Upute (o osobi govornika, o historijskim prilikama govora, o historijskoj i literarnoj vrijednosti govora), kritičan tekst, vjeran i točan prijevod. — 28. *S. L. Greenslade* prikazuje dva Tertulijanova spisa¹⁹⁴) „Ad Martyras“ (izdao E. Dekkers) i „Ad Nationes“ (izdao P. Borleffs), pa iznosi sadržaj, znanstvenu opremu i veliku vrijednost obaju izdanja, a novi tekst spisa „Ad Nationes“ je duhovito djelo, „jedan korak naprijed“. — 29. *S. L. Greenslade* izvodi, da disertacija: R. Marshall „Studies in the political and socio-religious terminology of the De Civitate Dei“ ima poglavito praktičnu vrijednost, jer je autor — uz ilustracije — stavio glavne izraze: civitas, populus, gens, regnum, societas, res publica na 15 tablica, da student može brzo, dobro i korisno vidjeti, u koju svrhu služe Augustinu ti izrazi, i njihov međusobni odnos, te dodao komentar. — 30. *R. Browning* vrlo povoljno ocjenjuje knjigu: Ev. Arns „La technique du livre d'après Saint Jérôme“, ali iznosi i nekoliko nedostataka, koji su — pokazuje — neizbježivi u takvoj vrsti knjiga, pa ih i popravljja. — 31. *D. R. Bradley* veoma cijeni raspravu: S. Lundström „Zur Historia Tripartita des Cassiodor“¹⁹⁵), jer je vrijedna za ustanovljenje helenskog originala, za studij kasnije latinštine i prevodne tehnike¹⁹⁶), ali se ne slaže s autorom, koji veli, da je u Epifanijevu prijevodu našao prozne ritme, koji se rijetko nalaze u prijevodima, i koji drži, da je Epifanij promišljeno kušao postići naglašene klauzule (epode). — 32. *S. L. Greenslade* kaže, da je odlična i potrebna knjiga: M. Grant „Miracle a natural law in Graeco-Roman and early Christian thought“, u kojoj autor pokazuje, kakvo bijaše znanje u ranom kršćanstvu, i kako su čudesa tumačili Tertulijan, Origen, Augustin. — 33. *D. C. Young* u prikazu knjige: L. Bradner and A. Lynch „The latin epigrams of Thomas More“¹⁹⁷) ispravlja na više mjesta engleski prijevod i prigovara, što je prijevod straga mjesto nasuprot latinskom tekstu. — 34. *H. J. Rose* daje sadržaj (zanimljive) holandske knjige: D. Loenen „Polemos. En studie over Oorlog in de griekse Oudheid“, Uzroci su ratovima — po nazorima Helena — raznoliki: Ekonomski, psihološki, politički, religiozni. Neki se ratovi shvaćaju kao normalni odnosi, pa su tako opravdani. Strahote su rata u glavnom neizbježive. Etika rata (po Ksenofontu, Isokratu) vodi do razlike: rat s barbarima: rat među Helenima. Potonje zabacuje Gorgija. Homer i mnogi kasniji pisci (navodi ih) proklinju ratove a ljube mir . . . — 35. *T. J. Dumbabin* prikazuje podrobno odličnu arheološko-arhivsku radnju: L. Lerat „Les Locriens de l'ouest“. — 36. *R. J. Hopper* drži, da Fr. Sartori u knjizi „La crisi del 411. A. C. nell'Athenaion Politeia di Aristotele“, u kojoj je prikazao oligarhičku revoluciju g. 411 pr. n.e., nije dao generalno novo rješenje, jer nije doveo u sklad Tukidida i Aristotelovu „Atensku državu“, 2 glavna — ali među sobom — različna vrela, no dao je vrlo korisnu zbirku građe. — 37. *P. M. Fraser* ocjenjuje knjigu: Fr. Thomes „Egemonia beotica e potenza marittima nella politica di Epaminonda“¹⁹⁸) ovako: Autorova slika o Tebi, koju je podupirala Kartaga, a plaćala Perzija, potpuna je pretpostavka, a pretpostavke prikazane u obliku provjerenih

¹⁹¹) Izdao profesor R. G. Austin.

¹⁹²) I. svezak prikazan bi u „Classical Review“ II. (XLVI) 31 March 1952. U tom su svesku govori govoreni g. 289, 291, 297, 298.

¹⁹³) U II. svesku su „Konstantinovi“ govori govoreni g. 307., 310., 312., 313., 321.

¹⁹⁴) Kao 1. svezak nove Patrističke Zbirke.

¹⁹⁵) To je Zbirka (IV. knjige), koju je Kasiodor dao složiti iz starih spisa i rukopisa. Iz te je Zbirke po nalogu Kasiodorovu preveo sholijast Epifanije s helenskog originala na latinski spise, koje su o crkvenoj historiji napisali Sozomen, Sokrat i Theodoret. (O njima Migne „Patrologia“).

¹⁹⁶) O tom je autor već napisao djelo: „O latinskom prijevodu Ireneja“.

¹⁹⁷) Bolje je poznat kao Thomas Morus i kao pisac romana „Utopia“ (Οὐτοπία), a manje poznat kao pjesnik latinskih epigrama.

¹⁹⁸) Prikaz „malo poznate“ Epaminondine pomorske ekspedicije po Diodoru Βιβλιοθήκη XV, 78, 4, 79.

činjenica mogu samo zavesti. — 38. *P. M. Fraser* daje sadržaj knjige: Ch. Robinson „The history of Alexander the Great“, u kojoj autor — prema svom ranijem djelu „The ephemerides of Alexander's expedition“ (1932) — analizira Aleksandrove historičare, koji su sačuvani¹⁹⁹⁾, te *testimonia* i fragmente izgubljenih Aleksandrovih historičara, kako se nalaze u knjizi Jacoby „Fragm. der Griech. Historiker“ Nos 117 — 53. Zatim pokazuje autorov postupak: I. dio je Index k „sačuvanim“ Aleksandrovim historičarima. II. dio je prijevod svih *testimonia* i fragmenata. — 39. *J. M. Reynolds* u prikazu knjige: A. Gordon „Quintus Veranius, consul A. B. 49.“, u kojoj autor tvrdi, da se nađen grobni natpis tiče konzula Veranija, ne slaže se s autorom i razlaže, da se taj natpis tiče konzulova djeteta; a osim toga ispravlja komentar na sedam mjesta. — 40. *R. J. Hopper* u prikazu knjige: A. Allcroft and W. Masom „The tutorial history of Rome“, koje su V. izdanje priredili: C. Robin, E. Doberty, B. Sealey, ističe novo prošireno izdanje dobro poznatog priručnika, koji je zgodan za javni ispit kandidata, dobra grada za rimsku historiju, a u glavnom se bavi političkom historijom, gdje opet pomaže: dobar Index. — 41. *J. L. Myres* osobito hvali knjigu: Fr. Altheim: R. Stiehl „Asien und Rom“ na temelju 7 novo pronađenih natpisa na pergameni, koji pripadaju Dura-Europos-u²⁰⁰⁾, a prikazuju kulturne veze Rim—Parti—Arabija od 3—6 st. — 42. *St. Runciman* u prikazu knjige: G. Rouillard „La vie rurale dans l'empire byzantin“ žali, što ta „odlična i priznata“²⁰¹⁾ kulturna radnica radi smrti (g. 1946.) nije mogla izdati — kako je naumila²⁰²⁾ — to svoje „autoritativno“ djelo, koje daje ugodnu sliku čitave historije života u zemlji Bizanta; zatim daje sadržaj knjige: I. dio: Divna studija „Staleži i mjesta bizantinskog Egipta“ II. dio: „Život u zemlji Bizanta od 8—15 stoljeća“. — 43. *Prikazivač*²⁰³⁾ knjige: Gibbon „The decline and fall of the Roman empire“, objavljuje, da je u novom izdanju²⁰⁴⁾ uvod napisao Chr. Dawson, da su Gibbonove bilješke ostale netačnute, ali da bi trebalo ispraviti neke Smeatonove bilješke. — 44. *M. Cary* u prikazu knjige: E. Manni „Introduzione allo studio della storia greca e romana“: kaže, 1) da je knjiga napisana za studente helenske i rimske historije, pa je prema tome udešena za studentska istraživanja; dobra je za datiranje, 2) donosi obilnu građu, u kojoj ipak nema: 1. Rostovcev „Iranians and Greeks in south Russia“ 2. Tarn „Greeks in Bactria and India“, 3. Diskusija o rano-rimskim Fastima. 4. annus urbis conditae. — 45. *G. Woodhead* hvali djelo: H. Thylander „Étude sur l'épigraphie latine“, iznosi mu sadržaj: I. Datiranje natpisa: H. Imena i latinsko označivanje. III. Imena i porijeklo osoba, i nada se, da će autor proširiti svoja istraživanja. — 46. *C. M. Kraay* prikazuje zanimljivu knjigu: D. M. Robinson „A hoard of silver coins from Carystus“²⁰⁵⁾, u kojoj je autor novčanu zalihu od 92 komada²⁰⁶⁾ — uz politički tumač — razvrstao po kovnicama, vrstama, vremenu, nalazištima. — 47. *R. M. Cook* u prikazu knjige: Agnes Stillwell „Corinth, part. II. The potter's quarter; the terracottas“, daje potanki sadržaj: I. pogl. (igračke), II. p. (svjetiljke), III. p. (tkalački pribor), a zatim ocjenu: Autoričin komentar je ispravan i naučenički, knjiga je vrlo važna za specijaliste u terakotama i kompetentan izvještaj o iskapanju. — 48. *R. M. Cook* u prikazu knjige: Ida Th. Hill „The ancient city of Athens“ naglašuje zasluge autorice: Ona nam je prikazala, što je dosad bilo ne-

199) Arijan, Diodor i dr.

200) Dura-Europos, grad na rijeci Eufratu (sada „es Salihije“). Osnovao ga Seleukos I. g. 312., razoren g. 256. pod utjecajem partijsko-iranske reakcije protiv helenizma, zato prvotni helenski značaj grada postaje kasnije orijentaliziran.

201) Prikazivač daje jake dokaze za tu karakteristiku: Autorica je u „Collège de France“ — na poziv istoga Zavoda — u g. 1945. držala niz *stalnih, korisnih i uspjelih predavanja*, na kojima se osniva djelo „La vie ...“.

202) Poradi smrti autorice izostale su bilješke u II. dijelu knjige. Nije lijepo — dodaje prikazivač — iza smrti autorice označiti djelo kao nepotpuno, a još manje lijepo, kad je publikacija 9 godina (1953) nakon napisane knjige (1946).

203) Nije imenom označen.

204) I. izdanje izašlo pred više od 40 godina u istom nakladničkom poduzeću (Everyman, o kojem v. bilj. 108.).

205) Grad na otoku Eubeji.

206) Od tih 92 komada 74 su eubejski, neki su atenski, neki elidski.

poznato — iako su prije mnogi istraživali topografiju Atene²⁰⁷⁾, Atenu i okolicu u Mikenskoj periodu, a i to pregledno, jasno, po materijalnim ostacima; bez spekulacije, tako, da je taj izvještaj za arheološku informaciju vrlo koristan i uzoran priručnik, kojemu bi se moglo dodati: Pauzanijin put Atenom²⁰⁸⁾ i Atena u bizantinsko doba. — 49. *T. B. L. Webster* odobrava u svemu radnju: Gisela Richter „Corpus vasorum antiquorum“ Fasc. 2. „Attic black-figured kylikes“²⁰⁹⁾, ali upozorava, da bi se moglo dodati „8-novih slikara po djelu J. Beazley Potter and Painter“ i još neke sitnice. — 50. *T. B. L. Webster* ističe u knjizi: H. Metzger „La céramique grecque“ „odličan“ kratak Uvod o helenskim slikama na posudama i „dobru“ kratku bibliografiju, no žali, što je u toj bibliografiji izostavljeno djelo J. Beazley „Potter and Painter“, i što su u knjizi izostavljene posude (helenske) u južnoj Italiji. — 51. *B. R. Rees* iznosi u čl. „L'originalité de l'Égypte dans le monde gréco-romain“ naslove i sadržaje predavanja, koja su na sedmom međunarodnom kongresu papyrologa u Genevi, 1952 držali (ondje spomenuti) francuski (3), njemački (1), španjolski (1), engleski (3), helenski (1), holandski (1) učenjaci. — 52. *M. M. Gillies* iznosi radnje XIII. sveska časopisa „Yale Classical Studies“ I. B. M. Knox analizuje u Euripidovu „Hippolitu“ strašan prikaz izbora između šutnje i govora pa nalazi jedini humani akt slobodnog izbora, što je Hipolit oprostio svom ocu. — 2. *E. T. Silk* na osnovu relacije Cic. Tusc. Disp. V. 108 i Hor. Carm. I. 7 i Tusc. Disp. V. 57 i d. i Hor. Carm. III. 1 naziva Cicerona Horacijem. — 3. *A. R. Bellinger* stručno obrađuje 24 statera iz Kyzika, koji se nalaze u zbirci sveučilišta u Yale. — 4. *J. F. Carspecken* u ovoj radnji „Apollonius Rhodius and Homer“ pokazuje, da je ep Ἀργοναυτική uza sve svoje defekte i razlike prema Homeru prava epska pjesma i znatan predstavnik velike tradicije. — 53. *D. C. Yung* u prikazu knjige: M. Richard „Inventaire sommaire des manuscrits grecs des fonds Sloane, Additional, Egerton, Cottomian et Stowe du British Museum“, iznosi, da je mnogo toga autor površno, netočno izradio, izostavio, da je krivo protumačio brojeve nekih kataloga, no uza sve to drži, da će autorov sažeti popis biti više lokalna, a znatna pomoć onima, koji su željni upoznati rukopisni materijal za tekstove, a knjižnica je prezaposlena. — 54. *H. J. Rose* u prikazu knjige: R. Dawkins „Modern greek folktales“ pokazuje, da će priče pokazuju mnogo narodnoga značaja: heroji su im tipično helenski, sanjarske pustolovine imaju jakost i slabost svog naroda, ali u njima je malo ostataka antičkih priča: nemaju veze s Herodotom ni s antičkim dramatičarima.

D) Pregledi časopisa⁴⁶⁾

Dioniso XVII Fasc. 1. January 1953. — A. Pertusi u „Menandro ed Euripide“ pokazuje 1) sličnost u izrazu, idejama i u dramskoj metodi između ta dva autora, 2) Menandrovo spajanje tragedije i nove komedije. — *F. Garyza* u „I resti della Θεοφορουμένη di Menandro“ tumači i prevodi taj papyros-fragment. *Dioniso* XVII. April—October. Fasc. 2—4. — *E. Rignone* u „Ichneutai di Sofocle“ 1) pokazuje razliku između drame i Homerove himne i odbacuje pretpostavku, da je Sofoklo upotrebio različnu inače nepoznatu verziju te priče. 2) daje u kritičkom komentaru neke nove sugestije (za st. 48). *M. Baldi* u „Carattere, funzione ed evoluzione del lirismo euripidico“ prikazuje progresivno prenošenje lirskog elementa od korā do glumca u Euripidovim dramama. *G. L. Luzatto* prikazuje u „Pandora e il linguaggio drammatico greco nella poesia di Goethe“ generalni utjecaj helenske drame u ritmici stiha i pjesničkog izražaja u Goetheovoj alegorijskoj drami „Pandora“. — *G. L. Luzatto* u „Un traduttore di Sofocle“ nepovoljno ocjenjuje Wendtov kompletan prijevod Sofokla (1884). — *Eranos*, LI, III—IV (1953) u „-sis nouns in Aristophanes“ pokazuje, da intelektualne drame: „Oblaci“, „Žabe“ i „Tezmoforijazuse“ imaju više -sis imenica, nego sve ostale zajedno, a te riječi imaju većinom sofistički, intelektualni ili pjesnički prizvuk. — *J. Maxwell* stavlja upitnik iza δδναιτο u Rep. 486. c. z. — *Mnemosyne* 4. serija, VI. fasc. 4. M. H. van der Valk u „A defence of some suspected passages in the Scutum Hesiodi“ brani — u članku navedena — osumnjičena

²⁰⁷⁾ Prikazivač ih napominje.

²⁰⁸⁾ Περιήγησις τῆς Ἑλλάδος. I. Ἀττικά.

²⁰⁹⁾ Nalaze se u Metropolitan Museum-u of Art (New York).

mjesta²¹⁰) — J. H. Croon u „Heracles and Lindus“ tumači prema mitološkim i topografskim podacima te Kalimahovim aluzijama osnutak grada Linda (na otoku Rodu) po Heraklidima. — J. C. Opstelten u „Plato Crat. 416 b“ čita (i obrazlaže: *μόνον γάρ μjesto ἀμυνὸν καὶ μόνον καὶ*, a G. J. de Vries u „Plato Crat. 416 b iterum“ označuje (i obrazlaže), da je Opsteltenova promjena „nepotrebna“. — *Revue de philologie* XXVIII, I. (1952). G. Dumezil u „Étrusque Maris isminthians“ tumači rijetš „isminthians“ i ime „Tages“. — P. Vian u „Les comparaisons de Quintus de Smyrne“ analizuje pjesnikove slike i likove te njegov tehnički postupak, a zatim njegove izvore: Homer, Apolonije (Rodanin), Opijan i stoički nazori o fizici.

Rheinisches Museum XCVII, I (1954): V. Pisani u „Zur Sprachgeschichte des alten Italiens“ poredi italjski jezik s germanskim i eolsko-helenskim, da objasni množinu utjecaja, koji određuju oblike modernih jezika. — L. Wickert u „Theorie und Wirklichkeit in Platos Staatsdenken“ iznosi, da Platon nije htio drugiput putovati u Sirakuzu, jer nije vjerovao, da se može ostvariti njegova filozofija o državi. — K. Völkl u „Zum taktischen Verlauf der Schacht bei Vercellae“ tumači stručno taktički razvoj te bitke. — M. Pernice u „Ein Vasenbild nach einer Satyrdramaszene“ izvodi, da se posuda, naslikana kao br. 9 u Blumel „Atnike Kunstwerke“, osniva na prizoru iz jedne satirske drame. — R. Kassel u „Zu Euripides Phoen.“²¹¹ 1279“. pokazuje, da taj stih ne valja pripisati Antigoni, jer je to odlučan Jokastin nalog glasniku, a nalog taj proizlazi iz ponovljene opomene Antigoni u stihu 1280. — P. G. Walsh u „The literary techniques of Livy“ prikazuje Livijevo psihološko približavanje, koje se očituje u tom, što se Livije zanima za opsjedane, a ne mari za napadače, što se ne osvrće na tehničke sprave za vještinu opsade, strahuje za napadnute u bitkama, a suosjeća s uništenom snagom u izvještajima o bitkama. — V. Pisani u „Spuren von geschriebenen Digamma im homerischen Text“ pokazuje, kako su kopisti — u tradiciji Homerova teksta — slovo F krivo pisali kao: E, T, P, Γ ili Π. — W. Capelle u „Theophrast in Kyrene?“ navodi mnoga mjesta u Teofrastovim djelima o bilinama, koje dokazuju, da je on dao rezultate svojih opažanja u Kyrenaisi. — *Transactions of the American philological associations*. LXXXIV 1953. L. A. Holland u „Septimontium or Saepimontium?“ tumači: „Veza riječi Septimontium sa sedam brežuljaka jedna je od Varronovih etimoloških zabuna. Ta se riječ originalno odnosi na „ograde“. Prema tomu je Saepimontium. — A. K. Michels u „The topography an interpretation of the Lupercalia“ zabacuje nazor, da su Luperci trčali oko Palatina i teorije osnovane na tom nazoru, pa drži, da je ta svetkovina bila zaštita od moćne smrti, manifestirana u obliku vukova. — L. H. Feldman u „Asinius Pollio and his Jewish interests“ naslućuje, da je Asinije Polion suosjećao s Judeizmom i tu mogu biti izvori za IV. Vergilijevu Eklogu. — E. M. Husselman spaja u „The Dovecotes of Karanis“ arheološki dokaz s papyrus-dokazom. — A. B. Lord u „Homer's originality. Oral dictated text“ izvodi: Homer nije trebao pisati zato, da bude stvaralac niti on pokazuje nezgrapnost poluobrazovanog usmenog pjesnika: Ilijada je proizvod usmene tehnike, no bila je diktirana nekome, koji ju je zapisao. — L. Woodburg u „Simonides on ἀρετή“ ispituje Sokratovo tumačenje u Protagori²¹²) i poredi ga s idealom „više građanina nego viteza“, kako ga je Simonid u svom historijskom shvaćanju želio razjasniti. — E. M. Sandford u „Gaspere Veronese, humanist and teacher“ prikazuje znanstvene i učiteljske metode tog humanista XV. stoljeća. — R. O. Fink u „Centuria Rufi, centuria Rufiana and the ranking of centuries“ prikazuje vojnička uplitanja po „Dura“ papyrusu²⁰⁰). — S. E. Smethurst u „Cicero and Roman imperial policy“ pokazuje, kako su Ciceronove moralne i državne teorije u opreci s Ciceronovim upravljanjem i akcijama u provinciji. — H. W. „Tacitus' use of ferocia“ dokazuje, da Tacit riječ „ferocia“ upotrebljava u značenju „otvorenost“ i „drsko ponašanje“ prema caru. — S. E. Smethurst u „Cicero and Isokrates“ pokazuje, kako je Ciceron po Isokratovim djelima izradio a) generalnu teoriju kulture, b) mnogu teoriju o državi i podredio filozofiju retorici.

²¹⁰) U istom članku autor brani i osumnjičena mjesta u Hesiodovoj „Teogoniji“ 820—80.

²¹¹) = Feničanke (Φοινισσαι).

²¹²) c. XXVIII.—XXXII. t.j. 342A—347A.

Bilješke i Novosti:

Od tih mnogobrojnih zanimljivih podataka iznosim samo neke, a i te znatno skraćene: 1. Na glavnoj — *pedesetgodišnjoj* — skupštini (u Aprilu) „Klasičkog Udruženja“ zahvalio se na časti predsjednika Gilbert Murray²¹³⁾, a zatim su predavali: B. Pfeiffer („Budućie studije o helenskom pjesništvu“), C. Roberts („Problem datiranja literarnih papirusa“), David Ross („Ocjena znanstvenih radnja o Aristotelu“) i dr. — 2. Na II međunarodnom kongresu „Klasičkih Studija“ u Kopenhagenu (23—28 Augusta), kojemu je prisustvovalo nekoliko stotina članova, mnogo delegata raznih sveučilišta, izveden bi *program* osobito precizno. — 3. „Institut klasičkih studija u Londonu“ ima dva odjela: 1. se bavi Mikenskim spisima, 2. popisuje radnje izrađene u britanskim sveučilištima. — 4. *Ἐπιστημονικὴ Ἑπετηρίς* filozofskog fakulteta u Ateni nastavlja — nakon pauze od 18 godina — izdavački rad te u svesku 1953./4. daje 8 radnja²¹⁴⁾. — 5. Akademija dei Lincei oglašuje smjernice svoga rada: Izdavati će a) pripremno gradivo za nova kritička izdanja helenskih i rimskih klasika, b) studije rukopisne tradicije, c) eksegetičke bilješke ili konjektуре, osobito od nedavno izdanih tekstova.

M. Stahuliak Zagreb,

E. SPROCKHOFF, *Nordische Bronzezeit und frühes Griechentum* — članak u Jahrbuch des Römisch — Germanischen Zentralmuseums Mainz, 1953. godina, стр. 28.

Ovaj članak poznatog arheologa E. Sprockhoff-a, istovremeno je veliki прилог не само праисториској археологији, него и класичној, те указује на сарадњу и потребу повезивања обеју наука.

Пре но што прелази на тему свога рада, аугор у кратким цртама описује претходно стање у науци, када се ова задовољавала констатацијама да постоји сличност између народа и култура на северу и југу Европе, јер није могла да на основу малобројних археолошких докумената извуче закључак. Везе између ових крајева и култура задржале су се у хеленској традицији, која говори да су Хелени дошли у Хеладу као странци, а једино су се Атињани сматрали доморошима. Археолошки материјал је доказао да су у Хелади, у доба комешања и превирања при крају првог миленијума, постојале две културе. Ову слику ушопуњује археолошки материјал у Егеји, где се врло често налазе средњоевропски бронзани објекти, нарочито оружје. Тако напр. ту спада и штит у Херином светилишту на Саму, који је средњоевропског порекла, јер припада Urnenfelder-култури, и истовремено доказује директан утицај средње Европе, тј. северозападног Балкана и средњег Подунавља на Хеладу. Важно је да су сви ови типови, који се појављују на југу Европе, истовремено прешли и на север, као неке врсте бодежа и фибула.

Тако се на северу Европе и у Егеји у доба око 1000 године ст. ере појављују исти облици и објекти, а њихова заједничка колевка је источни део средње Европе. Пре но што прелази на њихову духовну културу, а да би се ова објаснила, писац сматра да је потребно прво уочити промене које показује археолошки материјал из северне Европе.

Прве промене појављују се у нордискм бронзаном добу, и то у старијој епоси, а обухватају духовни и социјални живот. То је, пре свега, спаљивање покојника, место великих тумула појављује се урна, стављена у јаму, без икаквих спољних ознака. Објашњење ове појаве, као промена од аристократског ка демократском друштвеном систему, може одговараги истини. Истовремено, и керамика и занатство долазе до процвата.

Колико је та промена била коренита, може се видети посматрањем култно-симболичних знакова. На тзв. бријачима у старијем бронзаном добу се као дршка јавља глава коња, а у млађем периоду глава неке птице, патке или

²¹³⁾ Gilbert Murray, један од *najznatnijih specijalista helenske drame* u Engleskoj, bio je 36 godina predsjednik „Klasičkog Udruženja“, umro je kratko vrijeme nakon te skupštine.

²¹⁴⁾ U prikazu su navedeni autori i naslovi tih zanimljivih radnja.